

KARD ÉS LANT

A TÖRTÉNELMI VITÉZI REND PESTTÖRZSSZÉKÉNEK
KULTURÁLIS ÉS IRODALMI HÍRLEVELE 2022. JÚLIUS

Július 1.

II. Lajos magyar király születése

II. Lajos (festmény) Tiziano Vecellio után

II. Lajos (Buda, 1506. július 1. - Mohács, 1526. augusztus 29.), a Jagelló-házból való magyar és cseh királyi herceg. II. Ulászló király és Foix Anna, Candale grófnője egyetlen fia, 1508-tól Magyarország és 1509-től Csehország királya. Az 1526-os mohácsi csatából menekülőben vesztette életét. A török hódoltság előtt ő volt az utolsó olyan magyar király, aki az egész középkori Magyar Királyság felett uralkodott. II. Ulászló várva várt fiú örököse nagy nehézségek és szenvedések árán született csak meg. Már a királyné várandóssága sem volt olyan zökkenőmentes, mint a korábbi, hiszen gyakran kényszerült ágyban maradni, annyira gyenge volt testileg, melyet egykorú velencei leírások is

megerősítenek. Lajos koraszülötten jött a világra. Csak úgy tudták életben tartani, hogy disznók felhasított gyomrába helyezték, így tartva stabilan a hőmérsékletét. Ez volt Lajos herceg inkubátora, így a korabeli orvostudomány zseniális leleményének és II. Ulászló kiváló orvosainak köszönhető csak, hogy fia életben tudott maradni. De az édesanyát nem tudták megmenteni, három héttel a szülés után gyermekági lázban meghalt.

Lajos hat nyelven beszélt folyékonyan, magyar, latin, cseh, lengyel, német, francia, de értett olaszul is. Kiváló vívó, és táncos volt. Lajos beteges, de értelmes gyermek volt. Apja, hogy biztosítsa egyetlen fia számára a koronát, már 1508. június 4.-én, Székesfehérváron magyar királlyá, és 1509.május 11.-én Prágában cseh királlyá koronáztatta. Így apja halálakor gond nélkül foglalhatta el a trónt az akkor tízéves fiú.

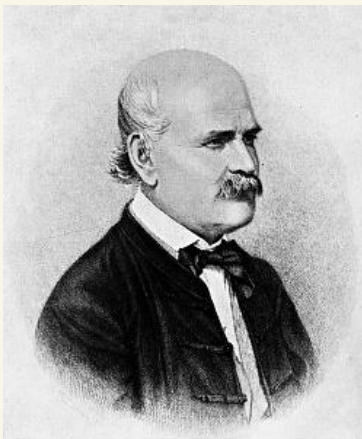
Öröksége egy kiürült kincstár, és egy pártküzdelmektől megosztott ország volt. A Habsburg-Jagelló házassági szerződés értelmében 1515 nyarán lengyel kezdeményezésre létrejött a bécsi találkozó II.Ulászló magyar király, Jagelló Zsigmond lengyel király, és Habsburg Miksa német-római császár között. Magának a találkozóknak a költségeit az augsburgi Fuggerek állták, és Bécsben a bankárház feje, Jakab is személyesen megjelent. Ennek oka az volt, hogy az 1514-es országgyűlési végzések a Fuggerek érdekeivel ellentétes rendelkezéseket tartalmaztak. A bécsi találkozón a három uralkodó elhatározta a még gyermek (6 éves) Lajos házasságát Habsburg Máriával, Miksa császár unokájával. Ugyanakkor megállapodtak abban is, hogy Ulászló halála esetén Lajos gyámja Miksa és Zsigmond lesz. Miksa emellett fiává fogadta Lajost.

1519. január 12-én meghalt Miksa császár. A fiává fogadásra alapozva Werbőczy István nádor megpróbált közben járni a német birodalmi főrendeknél, hogy Lajos legyen a Német-Római császár, de céljait a rendek ellenállása miatt nem tudta megvalósítani. 1521 nyarán a kialkudott hozomány nélkül érkezett Magyarországra választott kedvese Habsburg Mária. Tényleges egybekelésükkor Lajos 16, Mária 17 éves volt. A fiatalok hamar egymásba szerettek, Mária erélyes kézzel állt ki férje mellett. Megpróbálta megerősíteni a központi hatalmat, és a központi pártot, de törekvései elbuktak a rendek ellenállásán. 1522 februárjától 1523 májusáig Lajos Csehországban tartózkodott, hogy az ottani ügyekben intézkedjen, és a törökök elleni harchoz segítséget szerezzen. 1523. május 4-én Budára országgyűlést hívott össze, ahol leváltotta Báthori nádort tisztségéből, és Szapolyaitól visszakövetelte a királyi zálogbirtokokat. 1523 októberében-decemberében Bécsújhelyen tárgyalt Ferdinánd főherceggel, Krzysztof

Szydłowiecki lengyel kancellárral, cseh főurakkal, pápai, moldvai követekkel. Tomori Pál 1525 őszén értesült róla, hogy a szultán seregeivel hadjáratot készít elő az ország ellen. Mégsem történt semmi az ország megerősítése érdekében. Így 1526 tavaszán, amikor a török hadak megindultak, sebtében kellett a magyar sereget felállítani. II. Lajos mindössze 20 évesen nagy bátorságról tett tanúbizonyságot, mikor felvállalta a csatát Mohácsnál a török túlerővel szemben. A vesztes csata után, menekülés közben a Csele patakba fulladt, bár voltak olyan vélemények is, hogy meggyilkolták. Mindenesetre a bécsi titkos udvari levéltárban Dr. Endrédi Szabó Lajos kutatásai szerint őriznek olyan korabeli levéltöredéket, amely II. Lajos király haláláról tudósít. E „félbetépett, részben magyarul és latinul, német gót betűkkel írt” papírdarab kulcsmondata így szól: „Regem hostili manu trucidatum”, azaz „A királyt ellenséges kéz ölte meg.” E vélekedők szerint II. Lajos a csataterőről szerencsésen elmenekült. A dunaszekcsői plébánián - páncélját menekülésre alkalmasabb ruhadarabra váltó királyt - egy, a testőrségébe e célból becsempészett cseh lovag egy háromélű cseh karddal orvul hátulról háromszor megszúrta! Eszerint Lajos halála nem baleset, még csak nem is az ellenség, hanem a szövetségesei ölték meg! Holttestét Szapolyai János megkerestette, Székesfehérvárra vitette, és a királyi kápolnában temettette el.

Semmelweis Ignác, az anyák megmentője

Semmelweis Ignác

„Tanításom arra való, hogy megmentsem a feleséget a férj, az anyát a gyermeke számára.”

*„Bármily fájdalmas, bármily nyomasztó is a (...) beismerés, nem a letagadásban rejlik ellenszere
(Semmelweis Ignác)*

*„Felfedezni annyit tesz, mint látni, amit mindenki lát és közben arra gondolni,
amire senki”
(Dr. Szent-Györgyi Albert)*

*„Először figyelembe sem vesznek, aztán nevetnek rajtad, aztán harcolnak
ellened, és aztán nyersz.”
(Mahatma Gandhi)*

Semmelweis Ignác Fülöp (Ignaz Philipp) (Buda, 1818. júl. 1. - Bécs, Ausztria, 1865. aug. 13.) orvos, az „anyák megmentője”.

Semmelweis Ignác, a magyar orvostudomány egyik legnagyobb alakja, a gyermekági láz kóroktanának megalapozója, „az anyák megmentője” 1818. július 1-jén született Budán. A Semmelweis család Kismartonból települt Budára. Apja, Semmelweis József kereskedő a Tabán tekintélyes polgára, anyja Müller Terézia, Müller Fülöp kocsikészítő gyártulajdonos leánya. Tíz gyermekük született. Apja módos ember volt, gyermekeit a budai királyi katolikus gimnáziumban taníttatta.

Engedelmes, éles eszű, vidám gyermek volt. A várbeli katolikus gimnáziumban a legjobb tanulók közé tartozott. 1835-től a pesti egyetem bölcsészeti tanfolyamára járt. A család hadbírónak szánta, ezért 1837-ben beiratkozott a bécsi egyetem jogi karára. Egy év után „szakmát váltott” és átiratkozott az orvosi karra. Orvosi tanulmányai mellett eljárt boncolni és elvégezte a szülésmesteri tanfolyamot is. Sokoldalú érdeklődését mutatta, hogy növényteni értekezéssel doktorált 1844-ben. Még ebben az évben megszerezte szülész- és sebésmesteri oklevelét is. Belgyógyász vagy kórboncnok szeretett volna lenni, de helyhiány miatt végül Klein professzor szülészeti klinikájára került. 1846-ban tanársegédnek nevezték ki a bécsi szülészeti klinikán, ahol szinte naponta szembesült a gyermekági lázban meghalt anyák tragédiáival. A gyermekági láz kóroktanára vonatkozó nézetek már Semmelweis előtt is ismertek voltak. Erre utal az elnevezése, amely 1662-ből, Thomas Willstől származik, de nem ismerték fel a szülészeti higiénia és a szülészeti megelőzés fontosságát. A betegség lényegét félreismerték, így a védekezés hatékony módszerét sem találhatták meg. Mindössze a betegség egy-egy részletének felismerésére korlátozódó megállapításokat tehettek.

Semmelweisnek feltűnt, hogy az otthon vagy bábaképző intézetekben szülő nők közül sokkal kevesebben haltak meg így, mint a kórházakban, holott a tudós professzorok helyett csak képzetlen szülésznők foglalkoztak velük. Amikor egy kollégája boncolás közben megsértette a kezét és nem sokkal később elhunyt, Semmelweis rádöbbsent, hogy az orvos boncolási képe azonos a gyermekági lázban meghalt anyák leleteivel. Nem a vérmérgezés felismerése volt a nagy teljesítmény, hanem annak megértése, hogy a boncnok kezén ott van a fertőző anyag, a vérpályába jutáshoz csak seb kell, ami pedig minden szülő nőnél megtalálható. Semmelweis vette észre elsőként: a gyermekági láz nem önálló kór, hanem fertőzés következménye és a fertőzést az orvos terjeszti. Ezért a hozzá beosztott orvosoknak azt javasolta, hogy mielőtt a beteghez érnének, mossanak kezet. Kísérletei során megállapította, hogy az egyszerű szappanos vizes kézmosás azonban nem távolítja el a kézről a hullamérget. Olyan fertőtlenítő szert keresett, amely ezt elpusztítja. Úgy vélte, hogy a klóros (klórmész-oldatos) víz alkalmas erre. 1847 májusában tért rá a klórvizes kézmosások alkalmazására. Igyekezett ennek használatára kötelezni az orvosokat, orvostanhallgatókat és ápolókat egyaránt. Nagyon illik Semmelweis esetére Szent-györgyi Albert megállapítása: „Felfedezni annyit tesz, mint látni, amit mindenki lát és közben arra gondolni, amire senki”.

Semmelweis felismerését és tanításait a korszak haladó orvosai elismerték, de a szülészek többsége elutasította, mert ellentétben álltak a korabeli elavult felfogással, mely a gyermekági lázat sokszor misztikus okokkal igyekezett megmagyarázni. Felfedezésével nem dicsőséget, hanem ellenségeket szerzett kollégái között, akik büszkéek voltak kezük „kórházi szagára” és sértőnek találták a feltételezést, hogy ők okoznák a betegek halálát. Az igazságot nagyon nehezen, és csak hosszú évek után fogadták el. Klein professzor például egyszerű „mániának” nevezte munkatársa kézfertőtlenítésre vonatkozó szabályzatát.

Semmelweis tanársegédi megbízása 1849. március 20-án lejárt, amelyet Klein professzor nem is volt hajlandó meghosszabbítani. Pedig az eredmények hamarosan fényesen igazolták az elméletet. Míg az 1841 májusa és 1843 októbere közé eső legsúlyosabb időszakban volt olyan hónap, hogy a szülő nők 30%-a meghalt, addig 1848 márciusa és augusztusa között senki sem halt meg gyermekági lázban. Az osztály halálozási arányszáma 1,27% alá esett.

Semmelweis hazánkban elsőként végzett petefészek műtétet. 1851-ben a Rókus kórház főorvosának, majd 1855. július 18-án a szülészeti és nőgyógyászat professzorának nevezték ki a Pesti Tudományegyetemen, a

vezetése alatt álló intézményben a gyermekági láznak szinte nyoma sem maradt. 1858-ban hosszabb cikksorozatot közölt a gyermekági lázról az Orvosi Hetilapban, és 1861-ben adták ki német nyelven nagyméretű monográfiáját, de még a legkiválóbb orvostanárok közül is csak kevesen fogadták el elveit. Ha valamilyen nagyon bonyolult eljárást dolgozott volna ki vagy gyógyszert állított volna elő, talán több megértést kapott volna. Na de egy kézmosás!?

Az 1848-as forradalomban Semmelweis nemzetőrként vett részt a forradalmi megmozdulásokban és jelentős részt vállalt az eseményekben. 3 fiútestvére is harcolt az osztrákokkal szemben. A világsi fegyverletétel, a forradalom bukása után 1949-től szomorú esztendőök szakadtak a magyar nemzetre és rá is. Döntő hatással volt sorsának további alakulására, hogy nem kapott további alkalmazást, elvesztette egzisztenciáját. Főnöke, Klein gáncsoskodásának kíséretében sokak által tanúsított meg nem értésben alkalmazhatta csak felfedezését. Bécszet, megaláztatásainak és meg nem értésének színhelyét öt nappal a magántanári oklevél kézbevétele után el is hagyta. 1850 októberében Pestre költözött. Fizetés nélküli főorvosként dolgozott a Rókus kórházban, az önálló szülészeti osztályon. Itt hat évig dolgozott, időközben a pesti egyetem szülészeti tanára lett. Megélhetése érdekében magángyakorlattal is kellett foglalkoznia tudományos munkája mellett.

Elméletét később elfogadta az orvostudomány. Tevékenységét, mely segítette a fertőzés megértését és visszaszorítását, üdvözölte Joseph Lister, a modern antiszepszis atyja is: „A legnagyobb elismeréssel gondolok rá és munkásságára, és örömmel tölt el, hogy végül megkapta a neki kijáró tiszteletet.”

Tanainak megtagadói ellen Semmelweis irodalmi offenzívát indított. „Nyitott” leveleket írt, melyeket az Orvosi Hetilap 1861. június 9.-i számában jelentetett meg. Ezt később a gyógyászati szaklap kommentálta. Ezekben Semmelweis főleg öntudatos, megelőző intézkedéseket tűz ki feladatul az orvosok elé a szerencsétlenségek biztos elhárítására. Később a szülészet összes tanárához fordul nyílt levélben. Kilátásba helyezte a levél folytatását de az már nem jelent meg. Az értetlenség, tanításának lekicsinylése és mellőzése, valamint annak tudata, hogy ellenfelei kíméletlenek vele szemben az egyre élesedő vitában azt eredményezte, hogy egészsége és idegei felmondták a szolgálatot. Elhatalmasodott rajta személyiségének rossz oldala, de nem örült meg, mint ahogyan azt sokáig állították róla.

Halálának különös történetét M. Kiss Csaba Czeizel Endréről szóló könyvében olvashatjuk. Professzortársai meg akartak szabadulni a túl sok problémát

okozó Semmelweistől. Többszörösen becsapták és akarata és tudta nélkül egy alkalmas pillanatban a bécsi tébolydába vitték. Amikor közölték vele, hogy a budapesti professzorok utalták be, mint őrültet, az erős testalkatú, sportos alkatú büszke ember ki akart törni onnan. Végül hatan győzték le, úgy hogy szó szerint agyonverték. A bécsi verőlegényekben még élt „1848/49 emléke”. Négy helyen volt eltörve a bordája, kinyílt a tüdeje, de Semmelweis még így sem halt meg azonnal. Még két heti, kényszerzubzonyban eltöltött szenvedés várt rá, amikor aztán augusztus 13-án vérmérgezésben meghalt. És még ezt a kegyetlenséget is lehetett fokozni, hiszen papot nem hívtak hozzá, temetését a család értesítése nélkül azonnal megtartották. A kényszergyógykezelést kiötlő kollégái is megdöbbenek halálhírén, hiszen ők csak eltávolítani akarták őt, nem megölni. De végül a hallgatás mellett döntöttek, remélve, hogy majd feledésbe merül a dolog. És majdnem igazuk is lett, de hála Silló-Seidl György 56-os „disszidens” orvos - aki nyugdíjas éveit orvostörténelemmel töltötte ki - kutatásainak, az eset mégis napvilágra került!

Július 4.

Megszületett Bartis Ferenc

„Bár voltam rab, de szolga soha!”

Bartis Ferenc (írói nevén Karda) (Gyergyószárhegy, Erdély, 1936. július 4. - Budapest, 2006. június 9.) magyar író, költő, újságíró, a Magyar Írószövetség tagja. Neve összefonódott az elnyomás, a korlátozás elleni harccal, a kisebbségben élő magyarság jogai iránti küzdelemmel.

Életútja

A középiskolát szülőhelyén végezte, majd Marosvásárhelyen érettségizett. A kommunista rendszert kiszolgáló karhatalmi rendőrség ötször tartóztatta le. Első alkalommal alig volt 13 éves, amikor először letartóztatták, mert részt vett szülőfaluja lázadásában a román kommunista diktatúra ellen.

Egyetemi tanulmányait 1956-ban a Bolyai Tudományegyetem magyar-történelem szakán kezdte meg. Alig kezdődött el a tanév, Magyarországon kitört a forradalom. Ennek szele megérintette Bartist is. 1956. november elsején a kolozsvári Házsongárdi temetőben Dsida Jenő kriptájánál egyetemi hallgatóként elszavalta az Utószó című költeményét. A vers legendás refrénjét, amit sokan a vers címével is azonosítanak, "és mégis élünk" az egész tömeg vele együtt mondta. Ez adott ürügyet a magyarországi forradalommal és szabadságharccal rokonszenvező erdélyi fiatalok tömeges letartóztatására. Bartis Ferencet is letartóztatták, először halálra ítélték, majd ezt hét év szigorított börtönre változtatták. Végül 1964-ben 19 csonttöréssel és jobb fülére örökre megsüketítetten szabadult, fiatalságából tíz évet töltött romániai börtönökben.

Mi volt az író ily súlyosan megbűnhődött vétke? Mindössze annyi, hogy részben legális módon (műveivel, hivatalos beadványaival) részben fél legális módon (irodalmi, művelődési körök szervezésével) megpróbált az emberi jogoknak, a humánus egyetemes eszméinek megfelelő bánásmódot kérni az erdélyi magyarságnak. Nem előjogokért, nem közösségi autonómiáért emelt szót, csupán az emberhez méltó élet minimális feltételeiért. Ezért pedig Romániában 1945-től válogatott kínzások, a józan emberi ész számára szinte fölfoghatatlan lelki és fizikai gyötrelmek jártak. Bartis hiteles beszámolóit mutatják be: a román államvédelem hihetetlen találékonysággal párosuló öncélú kegyetlenkedését. A Securitate horrort megszegyenítő brutalitása minden bizonnyal példa nélküli a 20. század utolsó harmadának Európájában.

Július 4-7.

A pozsonyi csata

Lengyel Attila: A pozsonyi csata

„...a bajorok kilátástalan háborúja a magyarokkal, Liutpold herceget megölték, övéinek féktelen kevélységét letörték, és a keresztények alig néhányan menekültek meg, a püspökök és grófok többségét meggyilkolták.” (Sváb Évkönyv)

„...megölik Theotmár salzburgi érseket a magyarok, Udóval és Zachariással, két másik püspökkel együtt.” (Admunteni Évkönyv)

A pozsonyi csata történelemírásunk egyik méltatlanul elfeledett csatája. Nem őrizte meg jelentőségéhez mérten méltóképpen a magyar történelmi emlékezet, pedig mind méreténél, mind pedig jelentőségénél fogva a magyar történelem egyik legkiemelkedőbb eseménye, legnagyobb diadala volt.

Jelentősége felmérhetetlen, hiszen a Kárpát-medencében végleg megtelepedő őseink napjainkig kiható tettet hajtottak végre 907-ben Pozsony alatt. Legyőzték Gyermek Lajos király (900-911) hatalmas hadát, mely a 900-906 között elfoglalt bajor területek visszaszerzésével döntő csapást akart mérni eleinkre. A magyarok hatalmas győzelmével végződött csata biztosította számunkra a Kárpát-medence teljes birtokbavételét. Ezután a nyugati határ az Enns folyóig kitolódott, és csaknem száz éven át ez lett nemzetünk nyugati védvonala. A Magyar Nagyfejedelemség megmutatta, hogy képes határait bármilyen komoly támadó erő ellen is megvédelmezni. Tudatosította a szomszédos népekkel, hogy a Kárpát-medence jogos örökösei lettünk és maradunk, míg „magyar vér” folyik ereinkben.

A pozsonyi csata a Kárpát-medencében hazára lelő magyarság korai történetének első olyan hadi eseménye, melynek tükrében összefüggéseiben ragadható meg a magyar törzsszövetség hadügyének néhány olyan fontos kérdése, mint a katonai felderítő tevékenység, a békében fegyverben tartott csapatok bevetetősége, a haderő mozgósításának kérdése, a gyepekre rendeltetése és tagozódása, a határvédelem és a könnyűlovascsapatok alkalmazása.

A haderő mellett a győzelem a magyar állam gazdagságát, fejlett iparát és szervezettségét is bizonyította. A győzelemben a katonákon kívül az egész nemzet derekasan kivette a részét. Volt ki fegyverrel a harcmezőn, míg mások a kohók, kovácműhelyek füstjében, a bányagödrökben görnyedezve, vagy a szántóföldeken izzadva, hogy a harcosnak is meglegyen a mindennapi kenyere.

Előzmények

895-től kezdve honalapító őseink fokozatosan szállták meg a Kárpát-medence akkoriban lakható területeit. A törzsek végleges letelepedésével párhuzamosan Árpád fejedelem megszervezte és kiépítette a gyepekre alapuló határvédelmi hálózatot is, miközben a 895-907 közötti évek alatt kilenc hadjáratban még tágitották is érdekterületüket nyugati irányban.

900-ban végleg elfoglalták a Dunántúl területét, amelyet korábban, a római kortól kezdődően Pannóniának neveztek. Ez a támadás egészen Linzig jutott előre, de itt a bajor seregek megállásra készítették a magyar hadat. Az új határt a Fischa folyó jelölte ki.

Déli irányban elfoglalták a Bánság, Bácska, a Temesköz és a Szerémség területét, 906-ra a Dráva-Száva közét is.

Északon 902-906 között a magyarok véglegesen felszámolták a Morva Fejedelemséget és Moráviát elszakították a Keleti Frank Királyságtól.

A németek jól látták, hogy érdekeit milyen módon veszélyezteti, ha egy ilyen jelentős katonai erőt képviselő nép ver gyökeret a Kárpát-medencében, mint Árpád népe. Ezért akart a Keleti Frank Királyság döntő csapást mérni a magyarokra, hogy megsemmisítse, vagy legalább jelentősen visszaszorítsa őket a korábbi frank területekről, a Morva Birodalom és Pannónia területéről. 904-ben Árpád társuralkodóját, a béketárgyalásra Altenburgba meghívott Kurszánt, a lakoma során a bajorok megölték. A császárutód IV. (Gyermek)

Lajos tanácsadói egy megelőző háborút ajánlottak a királynak. A háború céljaként Lajos király (Ludovicus Rex Germaniae) elrendeli: „decretum... Ugros eliminandos esse”, vagyis rendeljük, hogy a magyarok kiirtassanak” írja az annalium Boiarum, egyértelműsítve, hogy a pozsonyi csata is csak egy láncszem a sorban.

A csata leírása

A pozsonyi csata döntő összecsapása 907. július 4. és 7. közé tehetően zajlott a mai Pozsony (korabeli írásokban: Braslavespurch vagy Brezalauspurc) alatt.

A kora középkor egyik legjelentősebb ütközetéről van szó, ugyanis a korhoz mérten hatalmas hadseregek csaptak össze. Sem a bajor, sem pedig a magyar sereg méretére vonatkozólag nincs megbízható számadat, egyes nézetetek szerint a bajor sereg mérete 100 000 fő, a magyar hadseregé 40 000 fő lehetett. A támadó csapatok nagy létszámát egyes írások azzal magyarázzák, hogy nemzetközi, tehát több nyugati ország katonáiból állt össze. Erre vonatkozóan más országokban írásos bizonyíték, utalás nem lelhető fel. Ha nem is fogadjuk el ezeket a számokat pontos adatnak, a bajor erők akkor is valószínűleg többszörös túlerőben kezdhették meg a csatát.

A csatáról nem maradt fenn, illetve nem készült részletes leírás. Magyar nyelven egyáltalán nem, német nyelven pedig csak néhány szűkszavú évkönyvi bejegyzés maradt ránk, melyek fekete betűvel íródtak és fekete vasárnapként említik a csata napját. Ami ismerettel rendelkezünk, az a korabeli német évkönyvekből (Sváb, Salzburgi és Fuldai évkönyv) és nekrológiumokból (halottas könyvek) származó apró morzsák.

„907. (év) A bajorok kilátástalan háborúja a magyarokkal, Luitpold herceget (bajor határőrgróf) megölték, övéinek féktelen kevélységét letörték, és a keresztények alig néhányan menekültek meg, a püspökök és grófok többségét meggyilkolták.” (Sváb évkönyv)

„907. (év) A bajorok teljes seregét megsemmisítették a magyarok.” (Sváb évkönyv)

„907. (év) Nagyon szerencsétlen harc folyt Braslavespurchnál (Pozsony) július Nonae-je 4. napján (július 4-én) ...” (Salzburgi évkönyv)

A csatáról szóló rövid híradásokat Aventinus bajor történetíró kibővítette és a "Bajor évkönyvek" című 1554-ben megjelent művében adta meg az esemény korszakos jelentőségét. Ezen kiindulva, és ahol az adatok hiányoznak, ott

logikus gondolkodással szerkesztette meg összeállítását a csatáról Tóth Sándor. Ennek mentén haladunk mi is.

A bajor hadvezetés - mint egykoron nagy Károly az avarok ellen intézett hadjáratában - a sereget három részre osztotta. Két hadoszlopban indították a támadást a Duna két oldalán, arra számítva, hogy így a támadás megosztja, és zavarba hozza a magyar hadvezetést. A két szárazföldi hadoszlop között a gyors felvonulás érdekében a Dunán szállították a nehéz ostromszereket és a páncélos, lassan mozgó gyalogság nagy részét. Az északi (bal oldali) erősebb sereg vezére maga a fővezér, Luitpold (Liutpold, Luitbald, modern formában Leopold, magyarosítva Lipót) lett, a délié pedig Ditmár/Theotmár érsek. A párhuzamosan haladó hadak között úszott lefelé az utánpótlást biztosító flotta Sieghardt parancsnokságával. A terv megalkotói minden bizonnyal nem ismerték a magyar csapatok a vidéken jól tájékozódó, a lesvetésben, törbecsalásban járatos, nomád taktikáját. A különböző helyekről verbuvált csapatrészeknek eltérő hosszúságú utat kellett megtenniük, ami a kiváló felderítő képességekkel rendelkező őseink sikerét legalábbis megkönnyíthette.

A sereg egyik része május hónapban Ennsburg térségében gyülekezett. Az időpont egybeesett az előző években is megtartott rendszeres éves májusi seregszemle időpontjával. Ez a választás nyilvánvalóan a hadjárat valódi céljának leplezésére szolgált. Céljuk ezzel éppen a felderítés, de legalábbis a döntéshozók megtévesztése volt, azaz azt elérni, hogy minél később derüljön fény támadó szándékukra. Ha a felderítés észleli is a bajor fegyveresek gyülekezését Enns körzetében, úgy értékelhesse, hogy csak az éves rutintevékenységről van szó. A fősereg Passau környékén gyülekezett Liutpold örgróf vezetésével. Ennek az északi seregnek az volt a feladata, hogy átkelve a Morván, foglalja el a kulcsfontosságú Dévényi-kaput és vonjon ostromzárat Pozsony köré. Ez a sereg a viszonylag jó földrajzi lehetőségek miatt hamar elérhette a Morva folyót. Ezért ezt a csapatot később indították, mint a déli sereget, hogy lehetőség szerint egyszerre érjenek célba.

A csata kimenetele egyértelműen bizonyítja, hogy őseinket nem érte váratlanul a bajorok támadása. Árpád gyepűőrzői még idejében tudatták a nagy sereg készülődését, így a magyar hadvezetés időben értesült a szokatlanul nagy csapatmozgásokról, a hajóhad felszereléséről, valamint felderítették az északi seregek gyülekezését is. Így a nyugati határvédelem felkészülten várta a támadó ellenség harcmozdulatait. A lovas tyumenek/tömények időben összegyülekeztek. A fővezér maga Árpád lett, s fiai, a 43 éves Tarhos, 41 éves Üllő és 35 éves Jutas vezették a hadosztályokat.

Árpád célja az volt, hogy a számbeli túlerőben levő, de megosztott ellenség ne egyesülhessen egy döntő csapásmérésre.

A magyarok a gyepűelvének a határfolyótól nyugatra eső sávját biztonsági zónának tekintették. A gyepű szerepe az idegen csapatmozgások korai felderítésében és a határvédelmi erők időben történő riasztásában volt. A második vonalon már megszürték az ellenséges erők támadását, és ellentámadásba lendülhettek. A gyepűsávban a magyar könnyűlovasság a látszólagos megfutamodás taktikáját alkalmazva lelassította az ellenség előnyomulását, állandó zaklatással veszteségeket okozott, fárasztotta a támadókat, majd a megfelelő időben döntő csapást mért a betolakodó ellenségre.

Az évkönyvek alapján egyértelműen mondhatjuk, hogy a déli római hadiúton vonuló, az egyházi méltóságok által vezetett sereggel ütközött meg elsőként honvédő seregünk, és aratott fényes diadalt. A Duna déli partján húzódó római hadiút viszonylag könnyen járható, ám ezen az útvonalon haladva a német csapatok sehol nem lehettek biztonságban, hiszen számtalan hely volt alkalmas arra, hogy csapataink rajtaüssenek a menetelőkön. A magyarok nem akadályozták az előnyomulást egészen a mai Bécstől keletre eső és délről a Dunába ömlő Fischa folyócskáig. Ezt a támadók számbeli fölénye indokolta, valamint az a tény, hogy a seregével június 18-án Fehérvárról indult Árpád fejedelem még nem érkezett meg a helyszínre. A rajtaütés a Bécsi erdő után egyre sűrűbb lett, majd június 26-án a magyar határvédelmi erők nyíltan felvették a harcot Theotmar érsek seregeivel. Ettől a naptól fogva állandóan zaklatták, lassították a német sereg felvonulását Pozsony alá. A bajorok állandó harckészültségben kellett, hogy álljanak a támadások visszaverésére. A magyarok hol innen, hol onnan nyilaikkal lövöldözték, bősztették az ellenséget, majd azonnal visszavonultak. Az évkönyvek az első nagy csatát június 28-ra datálják. A Merseburgi évkönyv szerint ebben a csatában elesett a fővezér Theotmar salzburgi érsek, Ottó és Zakariás püspökök. Így a zömében egyházi méltóságok által vezetett frank sereg ezen a napon érzékeny veszteséget szenvedett, de a csata után is folytatták útjukat Pozsony felé.

Július 3-ára érkeztek Pozsony alá, ahol táborba szállottak. Ez a hely valahol a mai Hundsheim és Wolfsthal között lehetett. Másnap Árpád a négy töménnyel a déli seregettestet zárta körül, mellyel nagyjából azonos létszámú volt (kb. 40000 fő). A csata történetének mozzanatait nem ismerjük, de a Salzburgi, Freisingi évkönyvek gyászosan számolnak be a katasztrofális vereségről. A döntő csatában és a korábbi összecsapásokban teljesen felörlődött a támadó sereg. Csak azok maradhattak életben, akik még időben elmenekültek. Gyors

lovaikon száguldó magyarok kíméletlenül üldözőbe vették a menekülőket, de mert tudták, hogy a támadók másik két hadtestével másnap fel kell venni a harcot.

Rotes Kreuz emlékhely

A csata helyszínét mind a mai napig kereszt jelöli, a Rotes Kreuz, az úgynevezett Vörös Kereszt nevű emlékhely. De ez sem a győztes csatánk előtti tisztelgés, a kereszt itt is a vesztesnek állít emléket, az osztrákok állították Theotmar érsekre gondolva.

A következő feladat a hajóhad megsemmisítése volt, ugyanis Pozsony városának felmentését csak a túlpartról lehetett megkísérelni. A flotta hajóinak számáról nem írnak az évkönyvek. Tízezer hajóssal és katonával számítva legalább 100 hajónak kellett lenni. Mivel a magyaroknak sem hajói, sem vízi jártasságban tapasztalt emberei nem voltak, a legkiválóbb íjászokat vetették be, akik csepűvel, olajos kóccal, izzó taplóval becsapódó nyilaikkal felgyújtották a hajókat. Ehhez viszont még mai tudásunkkal is szinte hihetetlen nyilakra és nyilas képességekre volt szükség, hiszen itt a Duna legalább 250 m széles. Mégis a a támadásban az összes hajó oda veszett. Tehát még azok is, amelyeknek sekélyebb merülésük miatt volt arra lehetőségük, hogy közelebb ússzanak a pozsonyi parthoz. Sieghardt is csak néhányad magával menekült meg (a tízezerből), s vitte a hírt a királynak Ennsburgba.

A flotta elvesztése igen súlyos helyzetbe hozta az északi parton Pozsony ostromára sorakozó németeket. Éjszaka a teljes sereg átúsztatott a túlpartra, szerencsére az ilyen titkos, folyami átkelés nem volt ismeretlen a pusztai népek harci stratégiájában.

A hajnali három órakor indított támadás során megsemmisítették a Luitpold vezette ötvenezer fős sereget is. A váratlan támadás következtében általános lett a zavarodottság az ellenség soraiban és a németek létszámfölénye ellenére a magyarok lassan felőrölték, elszigetelték egymástól az ellenállási góccokat, és sorra leölték a bajor lovagi sereg színe javát. Maga a fővezér, Liutpold örgróf is halálosan megsebesülve zuhant le lováról. Halálának hírére a Bajor királyi diplomák őrizték meg az utókor számára.

Az elesett grófok és főnemesek halálának pontos körülményei nem ismeretesek. Talán sokan nem is a csatatéren, hanem az azt követő fejvesztett menekülés közben lelték halálukat. A csata áldozataiként név szerint megemlített grófok Iring, Gumpold, Megiwald, Papo és Isengrim lovagok. Továbbá, szám szerint 29 főnemes halálhírét közlik a korabeli híradások. A bajorok anyagi vesztesége is hatalmas volt.

A magyaroknál természetesen a megnyert csaták után, vagy éppen ezek hatására még nagy volt a harci kedv. Mivel veszteségeik lehetővé tették, tovább folyt a menekülő bajorok üldözése egészen Ennsburgig. Így került sor Ennsburg ostromára, melynek vára a Pozsony melletti hajóhad sorsára jutott, a magyarok a vár őrségét és a király tartalék seregét is megsemmisítik. A várat védő Gyermekek Lajos, a birodalom királya legfontosabb híveivel és szolgálóival együtt a vár közelében, a Dunán horgonyzó hajóján elmenekült és nagy nehezen jutott csak el Passauig. Ezután a krónikák már csak azt adhatják hírül, hogy Ennsburgot a magyarok lerombolták és felperzselték.

Minden nyugati ország tudomásul vette, hogy „védőpajzsuk” a pozsonyi csatában megsemmisült. Magyar gyepűvé, felvonulási területté vált a Noricum/ Avaricum/ Ostmark/ Avarische Mark néven nevezett terület az Enns - Salzach, illetve a Fischa - Lajta - Bécsi-erdő által határolt területen.

A háború természetesen a magyarok oldalán is súlyos áldozatokat követelt. Név szerint ismert három herceg, Tarhos, Üllő és Jutas - Árpád fiai - halálhíre. Csak azt nem támasztja alá egyetlen forrás sem, hogy mindannyian a pozsonyi csatában estek volna el. Ne felejtsük, 896 és 907 közt több harc és nagy csata is volt, amiben mint hercegek részt vettek és ahol életüket veszthették. Azt, hogy melyik csatában és milyen körülmények között estek el, arról nem írnak sem a német, sem a magyar krónikák. Az azonban szinte biztos, hogy valamelyik vezér még élt az ennsburgi csata kezdetekor, hiszen arra nem is kerülhetett volna sor, ha minden vezérünk azt megelőzően esik el. Elterjedt nézet az is, hogy Árpád is itt halt hősi halált, vagy az itt szerzett sebeibe halt bele később. Árpád haláláról semmi biztosat sem tudunk, kivéve Anonymus feljegyzését: "Ezután az Úr megtestesülésének kilencszázhetedik

esztendejében Árpád vezér is elköltözött ebből a világból. Tisztességgel temették őt el egy kis folyónak a forrása felett, amely kőmederben folyik alá Attila király városába." Semmi adat és semmi ok sincs ezt a mondatot a pozsonyi csatához kapcsolni. Ne feledjük Árpád papkirály volt! Semmi okunk feltételezni, hogy Ő kivont karddal az első sorban harcolt bármelyik csatában is. Az teljességgel elképzelhetetlen, hogy egy csatában a győztes valamennyi vezére elessen. Hiszen akkor mitől győztes csata? Különös tekintettel igaz ez az oly felmérhetetlen jelentőségű és utóhatású csatánál, mint amilyen a pozsonyi volt.

A győzelem megerősítette a magyar törzsszövetség helyzetét a Kárpát-medencében, határait kitolta az Enns folyóig. Árpád nagyfejedelem halálával kapcsolatban két, forrásokkal nem megalapozott találgatás létezik. Az egyik, hogy Árpád és 3 idősebb fia a pozsonyi csatában vesztette életét, míg a másik álláspont éppen Árpád halálával és a legkisebb fiú (Zolta) uralkodásával magyarázza, hogy IV. Lajos király vezérei kedvezőnek ítélték az időt a támadás megindítására.

A bajorok veresége oly megsemmisítő volt, hogy a németek legközelebb 123 év múlva, 1030-ban indítanak újból támadást a Magyar Királyság ellen. A magyarok újabb területeket nyertek az Enns folyóig, mely 955-ig a magyar mezsgye határa lett. A honfoglalás e sorsdöntő csatával fejeződött be. A Honvisszafoglalást, a hazajövetelt oly remek stratégiával végrehajtó Árpád nagyfejedelem az ősi Hazának alapkövét tette le akkor, amikor az európai seregek központosított erejének támadásával szemben megóvta népét a pusztítástól és legyőzte Európa egyesült seregeit. A Nyugat katonai nagyhatalmának legyőzésével évszázadokra átalakul Közép-Európa politikai térképe.

A „bánhidai csata"

A történészek egy része mind a mai napig nem fogadja el Pozsonyt a csata színhelyéül. Többen úgy vélik, hogy a pozsonyi csata azonos a magyar krónikásoknál, Anonymusnál és Kézai Simonnál is említett bánhidai csatával, amely település alig tizenöt kilométerre van a Dunától.

Kézai Simon krónikája szerint a honfoglaló Árpád Vezér seregei itt, a mai Tatabányánál győzték le Szvatopluk morva (szláv) fejedelem hadait. Mások szerint a csatában nem is Szvatopluk, hanem a morva nagyfejedelem fia küzdött meg az Árpád vezette magyar seregekkel, és a csata nem 907-ben, hanem 894-ben zajlott le, ráadásul nem is Bánhidán, hanem onnan néhány

kilométerre, a mai Környe község határában. A történészek egy harmadik csoportja nem a morva fejedelem elleni diadalként, hanem az addigra már felbomlóban lévő morva birodalom bajor meghódítói elleni győztes eseményként értékeli a csatát.

A millenniumi ünnepek előtti időben a Magyar Katolikus Lexikon ezt írja a bánhidai csatáról: Ez a csata 907. július 6-án a Liutpold őrgróf és Theotmar salzburgi érsek vezette bajor sereg és a magyarok ütközete. A bajorok - leszámolni akarván a magyarokkal - megtámadták szállásaikat, de a támadóknak szinte még hírmondójuk sem maradt. A csata következtében a bajorok lemondtak Alsó- és Felső-Pannóniáról, és az Enns mögé hátrálva elhagyták az Ost Markot.

Mindezek alapján nem meglepő, hogy bár 1907. július 7-én, vagyis amikor a történelmi határok még álltak, amikor még nem volt akadálya a pozsonyi emlékhely felállításának, a győzelem emlékére mégis a Tatabányához tartozó Bánhidán, a hegytetőn avatták fel Európa legnagyobb turulmadarat (valójában saskeselyűt) ábrázoló bronzszobrát. És érthető az is, hogy Komárom vármegye a millenniumi ünnepekre megrendelte Fesztytól a bánhidai csata megfestését. A kép jelenleg az észak-komáromi Dunamenti Múzeum egyik főfalán látható, másolata pedig a tatabányai városháza tanácstermében.

A honfoglaló magyarok győzelmét megörökítő hatalmas festmény jelenleg Révkomáromban található. 1903-ban vitték oda a Szépművészeti Múzeumból több más képpel együtt, hogy a megnyíló Komáromi Múzeum alapja legyen. Aztán Trianon után ott maradt, ahogy Marosvásárhelyen szintén maradt a budapesti Szépművészeti Múzeumból pár száz kép és szobor, amit a Kultúrpalota megnyitására kölcsönöztek.

A korabeli tévedés ugyanúgy a meglévő kevés fogódzóra vezethető vissza, mint ahogyan ezt már magánál a turulmadár madártani meghatározásánál tapasztalhattuk. Mindenesetre a későbbiekben a bánhidai csata legendáját a közhiedelemben a Kő-hegy tetején felállított Turul emlékmű, valamint Feszty Árpádnak a csatáról készített nagyméretű festménye is erősítette.

Több mint 1100 év távlatából, meggyőző írásos emlékek nélkül ma már nem is lehet 100 %-os biztonsággal kideríteni, mi is történt valójában. Most már szinte minden bizonnyal a bánhidai csata a magyar történelem örök talánya marad, melyről inkább csak legendák, mintsem tények ismertek.

Mindenesetre a Gesta Hungarorum nem említi pontosan a csata helyszínét, csak Árpád fejedelem nagy győzelmét írja le Szvatopluk morva uralkodó felett. Ez tehát nem bizonyíték sem Bánhida, sem Környe mellett. De arról, mint fentebb már láthattuk, a korabeli annalesek és nekrológiumok alapján írásos dokumentumok maradtak fenn, hogy 907. július 4-5-e környékén a magyar seregek Pozsony közelében megsemmisítő vereséget mértek a gyermek német király, Lajos hadseregére. És közel azonos időben nem lehetett két csata is Árpád vezetésével, ráadásul kicsit abszurd módon mindkettőben a legyőzött ellenfél ugyanazon vezetői elestek.

Így jelenlegi ismereteink alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy a 907-es esztendőben lezajlott, a hazatérés időszakát lezáró csatát - mellyel a magyarok véglegesen letelepedhettek a Kárpát-medencében - minden bizonnyal Pozsony környékén vívták. A bánhidai csata pedig feltételezhetően előbb történt, és nem a bajorokkal, hanem a morvákkal rendezte az erőviszonyokat, de erről egyenlőre biztos információnk nincs.

A bánhidai Kő-hegyen fészkelő hatalmas Turul pedig reményeink szerint még újabb ezer év múlva is hirdeti: ez a föld a magyaroké...

Július 7.

Bartók Béla újratemetése

„Mai ember, minden idők legvadabbikának embere, próbálj mindennek előtt ember lenni, s ha felfogtad, mit jelent embernek lenni, csak akkor törődhetsz hazával, társsal és baráttal.”

„Kell, hogy minden ember, midőn férfikorúvá fejlődött, megállapítsa, minő ideális cél érdekében akar küzdeni, hogy e szerint alakítsa egész munkálkodásának, minden cselekedetének mineműségét. Én részemről egész életemben minden téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok szolgálni: a magyar nemzet és magyar haza javát.”

„Az út a boldogabb élethez a műveltségen keresztül vezet.”

„Ha már mindenütt rossz, akkor inkább otthon van az ember.”

„A tiszta földet könnyebb megmunkálni, mint azt, amelyet bedudvásítottak.”

„Az emberek egyik gyöngéje, hogy csak olyan ítéletet ismernek el helyesnek, amely a saját magukéval azonos.”

„Ha csak azt a pénzt fordítanánk népdalkutatásra, amit az egész világon egy esztendőben háborús készülődésekre fordítanak, akkor ezen a pénzen az egész világ népzenejét nagyjából fel lehetne gyűjteni!”

Bartók Béla (Nagyszentmiklós, 1881. március 25. - New York, 1945. szeptember 26.) a 20. század egyik legnagyobb zeneszerzője, zongoraművész, népzenekutató, a közép-európai népzene nagy gyűjtője, a Zeneakadémia tanára. Művészete és tudományos teljesítménye nemcsak a magyar és az európai zenetörténet, hanem az egyetemes kultúra szempontjából is korszakalkotó jelentőségű.

Thomas Mann azt mondta róla, hogy művészetének lényege a szemében tükröződött. Halk szavú volt, de a zenéje beszélt helyette. Fájdalmas, zaklatott művei előrevetítették a terror uralmát, a második világháború rémét, amely elől neki is menekülnie kellett.

Bartók hajlíthatatlan, kemény, szigorú embersége máig példa lehet. Szemben állt mindenfajta diktatúrával, nem tűrte a szolgalelkűséget, a behódolást, az igénytelenséget, az öntelt butaságot.

Stílusának kialakulásában meghatározó szerepe volt a német klasszicizmusnak és romantikának, különösképpen Brahms művészetének. Kodály Zoltán támogatásával behatóan foglalkozott a magyar népzenevel, illetve összehasonlító kutatások végett a szomszéd népek népzenejét is górcső alá vette. A parasztszene megismerésének hatására kompozíciós stílusa is átalakult, mely immár a népzene stílusjegyeire

támaszkodott. Ennek kiteljesedése a Balázs Béla misztériumjátékára komponált operája A kékszakállú herceg vára.

Bartók Béla és Kodály Zoltán, a Zeneakadémia két ifjú tanára

Bartók Béla 1881. március 25-én született az akkori Dél-Magyarország Torontál megyéjében, a mai Románia területén található Nagyszentmiklóson. Zeneszerető családban nevelkedett. Apja, idősebb Bartók Béla a város iskolájának igazgatója volt, zongorán, csellón játszott, zenekart vezetett, sőt a komponálással is foglalkozott; anyja tanítónő volt és kiválóan zongorázott. Tanulmányait Nagyváradon, Besztercén, Pozsonyban végezte. Első zongoraleckéit azonban édesanyjától, Voit Paulától kapta. Első zenetanára Erkel Ferenc fia, Erkel László volt. 1899-ben a Pesti Zeneakadémiára iratkozott be, Thomán István zongoraosztályában és Koessler János zeneszerzésosztályába. Ebben az időszakban nagy hatással voltak rá Richard Strauss művei. Némelyiket partitúrából előadva virtuóz zongorajátékával kápráztatta el pesti közönségét. Európa sok városába hívták koncertezni Béctől Berlinig. A fiatal művész, aki már ez idő tájban rabul ejti a zenekedvelőket nagyszerű zongorajátékával, igazi hazafi is egyben. A német nyelvet anyanyelvként beszéli ugyan, de megtiltja barátainak és rokonságának, hogy német nyelven levelezzenek vele.

Időközben - mint Liszt követője - megkomponálta Kossuth-szimfóniáját is, melyet 1904-ben mutattak be. Ezzel az izzóan hazafias hangvétellű művel egy évvel később Angliában is igen nagy sikert aratott Hans Richter, a világhírű karmester vezényletével.

1907-től a Zeneakadémia zongoratanára lett. Korai kompozíciói Brahms, Schumann, a késői Wagner, Liszt és Dohnányi zenéjével mutatnak rokonságot. Első jelentős sikereit - néha évekkal a megírás után - színpadi műveivel érte el. Az 1910-es évek végén az Operaház mutatta be „A fából faragott királyfi” című táncjátékát és „A kékszakállú herceg vára” című operáját. Érdeklődése ezután a népzene kutatás felé fordult. Kodály Zoltánnal együtt tíz éven keresztül járta az országot népdalokat gyűjtve. Egy igen kezdetleges fonográf-felvétellel vette fel a különféle dalokat, sokszor roppant nehéz körülmények közepette és sok fáradsággal, hogy éneklésre bírja az egyszerű falusi embereket.

1906-1907-ben például a Balaton környéki, zalai és somogyi helységeket járva mintegy 370 dallamot jegyzett fel, főként Felsőiregben „Életem legboldogabb napjai azok voltak, melyeket falvakban, parasztok közt töltöttem...” vallotta egyik levelében Bartók Béla. Róla pedig így emlékezett meg egy erdélyi fafaragó mester: „Népszerű, eccerű, szelíd, mosolygó kis ember vót, mindig jókedvű. Vót neki egy kis felvevő dalosgépje - én csak így tudom a nevét, s amit beledanoltunk, a géppel mind visszadanolta nekünk.”

Július 9.

Elhunyt Pósa Lajos

*„-Bárhová visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek!”*

*„Verje meg az Isten
Ki a magyart bántja,
Ki magyar létére
Száz örvénybe rántja.”*

*„Magyar vagyok, magyar. Magyaroknak születtem.
Magyar nótát dalolt a dajka felettem.
Magyarul tanított imádkozni anyám
És szeretni téged, gyönyörű szép hazám!”*

*„Ha költő vagy: becsüld meg önmagad!
Légy, mint a napsugár, szeplőtelen! (...)
Szálljon lelkedből minden gondolat...”*

*Isten daloljon lantod húrjain,
Ha Isten adta zengő lantodat!"*

*„Aki a gyerekek lelkébe horgonyozta le írói dicsőségét, igen bölcsen cselekedett.
Emléke jó helyen van.” (Molnár Ferenc)*

*„A magyar gyermekköltészetnek éppen oly megteremtője és korszakalkotója ő,
mint Arany, Petőfi, Tompa a nemzeti költészetnek.” (Vass Mátyás)*

*„Több volt, mint rímfaragó, mert költő volt, és több volt, mint költő, mert
nemzetnevelő volt.” (Darkó István)*

*„Amit a politikusok és az irodalom nagy része a nemzet magyarságán rontott,
azt Pósa Lajos, az igazi, magyar gyermekirodalom megteremtője helyrehozta a
jövő nemzedékében.” (Nagy Sándor)*

*„Művelődéstörténeti jelentősége a nagyok közül való. Irodalomtörténeti
fontossága az, hogy azon az igazi magyar nyelven, amivel Arany és Petőfi
zengtek, megszólalt a kicsinyek előtt.” (Gyöngyösy László)*

Pósa Lajos (Nemesradnót, 1850. április 9. - Budapest, 1914. július 9.) a magyar gyermekirodalom klasszikusa, költő, hírlapíró, lapszerkesztő és dalszerző.

Pósa Lajos 1850. április 9-én született a felvidéki Gömör megyében, Nemesradnóton. Apja Pósa Antal gazdaember, anyja Kovács Mária. Károly öccse még gyermekkorában meghalt. Iskoláit Nemesradnóton kezdte. Kitűnő tanulóként tanulmányait a Rimaszombati Egyesült Protestáns Gimnáziumban

folytatta. Itt kötött barátságot Mikszáth Kálmánnal. A gimnázium elvégzése után teológiai tanulmányokat folytatott Sárospatakon, majd tanítói képesítést szerzett Budapesten. Tanulmányai során súlyos anyagi gondokkal küzdött. Óraadással és a lapokba írogatással tartotta fenn magát. Öröme, vigasztalása a költészet volt.

Egyéves reáliskolai segédtanárkodás után először Budapesten volt hírlapíró, majd a Szegedi Napló munkatársa lett. 1883-ban kinevezték a szegedi színház titkárának.

Az 1870-es évektől publikált, írásai jelentek meg Jókai Mór „Üstökös” lapjában, a Mulattató Újságban. Az írás és az újságírás egyre jobban érdekelte, ezért fogadta el a Szegedi Napló szerkesztőjének állásajánlatát. Szegeden ismerkedett meg Dankó Pista cigányprímással, aki számtalan versét megzenésítette. Itt lett egyik alapítója a Jó Barát című ifjúsági képes hetilapnak, mely az első irodalmi igényű magyar gyermeklap volt. Lelke mélyén megmaradt tanítónak, még hozzá a legkisebb gyermekek tanítójának. Mesékben, példálózásokban és főleg költeményekben ezeket a legifjabbakat tanította becsületre, hazaszeretetre, a természet szépségének szeretetére, a szép versek élvezetére. 1881-től 1889-ig a Szegedi Napló munkatársa, szerkesztője volt. A lap ifjúsági rovatának a színvonalát jelzi, hogy ott indult írói útjára Gárdonyi Géza, Benedek Elek, Sebők Zsigmond.

A nagy fordulat Pósa életében is, a magyar ifjúsági irodalom történetében is 1886-ban történt, amikor összegyűjtve addig írt és különböző újságokban megjelent ifjúsághoz szóló költői műveit, a híres fővárosi kiadóvállalat, a Singer és Wolfner "Gyermekversek" címen kiadta. 39 éves volt, amikor hívásukra Budapestre költözött.

Benedek Elekkel megindították „Az Én Ujságom” című, hetenként megjelenő, kifejezetten a kisgyermekhez szóló újságot. Ezt az első irodalmi értékű, hazafias szellemiségű gyermeklapot haláláig, azaz 35 éven át szerkesztette. Korábban a magyar nyelvű gyermekirodalom szinte kivétel nélkül külföldi alkotások fordításán alapult. A gyermekek és a magyar családok körében közkedvelt gyermeklap hamar nagy példányszámot ért el. Ebben közölte Pósa a verseit és itt jelentek meg a kor rangos íróinak (többek között Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Krúdy Gyula, Herczeg Ferenc, Bródy Sándor, Heltai Jenő és Móricz Zsigmond) elbeszélései, meséi is. Szép irodalmi nyelvű, művészien jó és jól mondható, alsó iskolákban szavalható versek kerültek a magyar kisfiúk és kislányok kezébe.

A gyermekekhez szóló magyar irodalom klasszikusai - Benedek Elek, Sebők Zsigmond, majd Móra Ferenc is - mesterüknek és példaképüknek tudták. Az akkoriban - és még jó ideig - oly népszerű "magyar nóta" legművészei mesterei - Dankó Pista, Lányi Géza - főként az ő dalait zenésítették meg (állítólag több mint 400-at). Még a fiatal Bartók Béla is öt Pósa-versből csinált magyar nótát. Pósa Lajos rangot adott az ifjúsági irodalomnak. A lap levelezőrovatán keresztül fedezte fel Móra Ferenc tehetségét, aki nagy tiszteletet tanúsított iránta. A lapnak köszönhetően rengeteg gyerek kedvence lett. Egészen haláláig, sőt még néhány évtizeden át azután is az egész ország "Pósa bácsi"-ja volt.

Július 14.

A szabadságharc utolsó győztes csatája

Jelenet a hegyesi csatából

A magyar honvédsereg 1849. július 14-én Guyon Richárd honvédtábornok vezetésével a délvidéki Kishegyes-Szeghegy-Feketehegy háromszögben vívta meg a szabadságharc utolsó győztes csatáját. Az ellenfél, csakúgy mint az első csatánál Jellašić horvát bán serege volt. A csata a kishegyesi csata néven került be a történelemkönyvekbe.

A délvidéki hadmozdulatok Bácska megszerzéséért és birtoklásáért folyt. A császári csapatok élén Jellašić horvát bán a nyár elején sorra aratta győzelmeit. Július közepén az egymástól külön-külön - Vetter, Kmethy és Guyon vezetésével - Délvidéken tartózkodó seregeink

egyesülni akartak, hogy közös erővel győzzék le Jellašić hadait. A seregek egyesítését és a csatát július 15-re tervezték.

Közben a bán is értesült a magyar erők gyülekezéséről. Táborhelyét passzív védelemre alkalmatlannak tartotta, ezért úgy döntött, hogy megtámadja a magyar csapatokat, mielőtt azok lendülhetnének támadásba. A meglepetésszerű elővágással azt kívánta elérni, hogy előbb Guyont külön legyőzi és azután indul a többi vezér ellen. A bán 12000 emberrel és 79 ágyúval indult 13-án éjjel a rajtaütésre. A megtámadott hadtest mindössze 7-8 000 főből állt és 40 ágyúja volt. A bán túlerejének tudatában biztosra vette győzelmét. „Hadd dúdolja el az ellenség a magyar felkelés utolsó nótáját. Az igazságszolgáltatás napja közeledik. Barátim! Nemsokára, mint Herkules, egy csapással vágjuk le a hidra fejét!”

Az ellenséges felvonulás hírére az angol származású Guyon is készenlétbe állította csapatát, melyből mindhárom településre jutott erő. A három falu közötti ütközet kimenetelét Guyon taktikája döntötte el. A magyarok egyik csoportja feltartotta az ellenség támadását, a másik kettő pedig oldalba támadta őket. Az oldalba támadás hatására Jellašić kénytelen volt visszavonulni. Guyon azonnal parancsot adott az ellenség üldözésére. A hátrálókat a magyarok Verbászig szorították vissza. Az itteni sáncokat a császári erők alig két órát tudták csak tartani. A demoralizált sereg megkezdte visszavonulását a római sáncok irányába. A győzelem még nagyobb is lehetett volna, ha Kmety időben érkezik. Ő azonban nem sietett, de hát neki a parancs értelmében csak egy nappal később kellett érkeznie. Az újabb parancsok szerint a visszavonuló ellenséget a magyarok már nem követték, helyette a Titeli fennsík elfoglalására kaptak parancsot, egyrészt a Bácska ellenségtől való megtisztítása, másrészt pedig a Szegednél összpontosítandó magyar seregek balszárnyának biztosítása céljából.

Az osztrákok ezen július 13-ról 14-re virradó éjszaka halottakban 4 tisztet és 180 közembert, sebesültekben 16 tisztet és 484 közembert veszítettek. A magyar félnek az akkori viszonyokhoz képest minimális veszteségei voltak: halottakban 2 tiszt és 79 honvéd, sebesültekben 15 tiszt és 130 honvéd.

Kossuth Lajos kormányzó levélben köszönte meg Guyonnak a haditettét:

„Fogadja a haza és a magam szíves köszönetét a július 14-én nyert győzelemért. Reménnyel tekintek további hadvezérletének elébe, mert ahol ily bátor sereg élén az orosz-lánshíví Guyon áll, azt csakis győzelem kísérheti.” A történelem azonban nem így alakult, a magyarok nem győztek többé. Guyon Szeged környékére vonult. Csapatai élén ott volt az augusztus 5-én Szőregtől

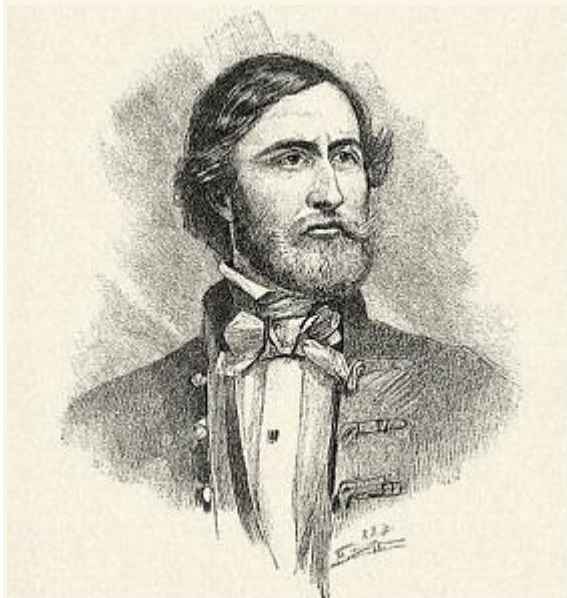
délre, Törökkanizsánál vívott ütközetben, majd részt vett az augusztus 9-én Temesvárnál vívott döntő csatában. A csatavesztés után Bem altábornagy, fővezér őt nevezte ki a hadsereg vezérkari főnökévé, s ő küldött lakonikus rövidségű jelentést a csatavesztésről Kossuthnak.

Guyon mindent megtett, hogy a Temesvárnál megvert haderőt újra harcképes erővé kovácsolja, de a bomlást már nem tudta megállítani. Augusztus 14-én reggel parlamenter érkezett a császári-királyi tartalék hadtest parancsnokától, Franz Liechtenstein altábornagytól, aki fegyverletételre szólította fel a hadsereget. A felszólításra Bem helyetteseként Guyon válaszolt: ha I. Ferenc József elismeri az 1848. márciusi alkotmányt, s közkegyelmet ad, kész letenni a fegyvert; amíg azonban ez nem történik meg, harcolni fog. Csatlakozott Bemhez és együtt vonultak Erdély határáig. Dévánál már csak a dél-erdélyi csapatok bomlófélben lévő maradványait találták, így augusztus 18-án Bem, Guyon és mások némi katonai kísérettel török földre indultak, ahol szintén fényes katonai pályát futottak be.

Július 17.

Elhunyt Egressy Béni

*„Meghalt a cselszövő
Legyőzte a viszály.*

*Éljen sokáig a hon
Éljen László király!"*

*„Hazám, hazám, te mindenem!
Hisz mindenem neked köszönhetem.
Hazám, hazám, te mindenem!
Rajtad előbb kell, előbb segítenem.
Szegény hazám, te mindenem!
Rajtad előbb kell, előbb segítenem.
Magyar hazám, te mindenem!
Rajtad előbb segítenem,
Előbb kell segítenem!"*

(A híres ária eredeti szövege Egressytől)

*„Az emberszív is úgy bolyong,
Oly egyes-egyedül,
Úgy tépi künn az orkán,
Mint az önvád itt belül."*

*„...Arany mezők, ezüst folyók,
Hős vértől ázottak, könnytől áradók...
Sajgó sebét felejtí Bánk,
Zokog, de szolgálja népe szent javát.
Magyar hazám, megáldalak!
Szép érted élni, érted halni,
Te hős magyar hazám!"*

Egressy Béni (eredetileg Galambos Benjámín, Sajókazinc, 1814. április 21. - Pest, 1851. július 17.) zeneszerző, író, színész.

Egressy Béni 1814. április 21-én született a Borsod megyei Sajókazincon, amely település napjaikban Kazincbarcika része. Édesapja, Galambos Pál református lelkipásztor, édesanyja Juhász Julianna. Édesapja 1809 és 1816 között szolgált itt. Az apa fiú gyermekeit egyaránt lelkipásztornak szánta, de közülük egyedül Pál választotta a lelkészi hivatást. Gábor a XIX. század első felének ünnepelt színésze, Béni pedig zeneszerző, zenekari igazgató lett. Apjuk kedvéért az egyházi pályát nem választó mindkét fiú felvette az Egressy nevet.

Béni, amint testvérei is, előbb a miskolci, majd a sárospataki református gimnáziumban tanult. Magyar irodalomban és zenében korán megmutatkozott tehetsége. Édesapja 1831-ben bekövetkezett halála után, megfelelő anyagi támogatás hiányában, a kénytelen volt abbahagyni a tanulást, és segédtanítói állást vállalt a mezőcsáti, majd a szépsi elemi iskolában.

Ha-zád-nak ren-dü-let-le-nül légy hí-ve ó ma-gyar.
Ből-csőd az, s maj-dan sí-rod is, mely á-pol s el-ta-kaar.
A nagy-vi-lá-gon e kí-vül nin-csen szá-mod-ra hely.
Áld-jon vagy ver-jen sors ke-ze: itt él-ned, él-ned s hal-nod kell.

Testvére ösztönzésére 1833 őszén színésznek szegődött. Az első színlap, amelyen neve is megjelent egy 1834. április 23-i előadáshoz készült. A mű Baurmfeld: „Könnyelműség szerelemből” című négyfelvonásos vígjáték volt, amelyben Fridrik szerepét játszotta.

Kolozsvárott, a magyar opera első fellegvárában kezdte a színi pályát, aztán - a harmincas évek vége felé - Pest-Budára került. A színészi pályán tanult meg franciául, olaszul és németül. A hangjegytant csak hírből ismerte; ezért éjjel-nappal tanult, tenorrá akarta magát kiképezni és valódi művelt színésszé. Hogy képeztesse hangját, Milánóba ment - más eszköz híján gyalogszerrel. Igaz, nem lett operaénekes, de a színpadhoz élete végéig hű maradt.

Már 1840-től foglalkozott zeneszerzéssel, ő volt Petőfi Sándor verseinek első megzenesítője és számos népies műdal szerzője.

A reformkor legfontosabb és legmaradandóbb hatású zenei eseményeinek színhelye többnyire a pesti Nemzeti Színház volt. Itt mutatták be 1843. május 10-én be Egressy Béni pályadíjas zeneművét, a később nemzeti imádsággá vált Szózatot is. Egressy Vörösmarty szavait a zene szárnyára emelve máig ható népszerűséghez segítette a költeményt. A reformkor kedvelt újsága, a Honderú, ezekkel a szavakkal tudósított: „Vörösmarty Szózatára készített legjobb népdalra kitett 20 arany jutalom odaítélése, minden zugaiban megtölté nézővel színházunkat. A nyertes Egressy Béni lón, kinek is a jutalom a nézőség előtt ünnepélyesen átadatott.”

Mintegy hatvan színművet és operaszöveget fordított németből, franciából és olaszból. És egyre több magyar dalt írt. Ezekben úttörőnek, korszakalkotónak bizonyult, hiszen előtte alig volt hagyománya a magyar műdalnak.

Ilyen műveiben mintegy átmenetet teremtett a hangszeres verbunkos és csárdásmuzsika meg a magyar operai dallamosság között. Bujdosódala, például, lassú-friss szerkezetével még az instrumentális tánczenére, témájával már Erkel világára, bevezetőjével a Szózatra emlékeztet. A népszerű magyar hangszeres muzsika, a verbunkos és a csárdás dallamvilágát a dalszerző Egressy a kor legnagyobb hazai költőinek szavaival ötvözte.

Erkel Ferenc, aki Egressynek számos dalát átírta zenekarra, még idős korában is nagy véleménnyel volt a zeneileg csak kevéssé iskolázott Egressy gazdag dallamkitaláló tehetségéről. Egy ízben, amikor gyöngyöző, cifrázó, ékes zongoramuzsikát hallott, így szólt a társaságában lévő fiatal íróhoz, Gárdonyi Gézához: Egressy is így zongorázott. Trilla és trilla. Az ember bámulja, honnan szedte azt a sok melódiát.

1846-ban Pestre látogatott világhírű és világjáró művésznünk, Liszt Ferenc, akit Vörösmarty csodálatos ódával állított a magyar kultúra panteonjába. Amikor Liszt hajója kikötött, köszöntötte őt Egressy Béni zenekara. A Fogadj Isten című üdvözlő muzsika nyomán megkomponálta X. magyar rapszódiaját, melyet Egressy Béninek dedikált. Mondhatni: aranyvázába tette a neki nyújtott mezei virágot.

Erkel Ferenchez, a magyar nemzeti opera megteremtőjéhez a művészi barátság szoros szálai fűzték a Nemzeti Színház ezermesterét. Erkel három nagy színpadi műve Egressy szövegére íródott. Méghozzá a legjelentősebb, legsikeresebb három Erkel-opera: a Bátori Mária, a Hunyadi László és a Bánk bán.

Részt vett az 1848-1849-es szabadságharcban. A Kápolna község mellett vívott csatában megsebesült. Felépülvén sérüléséből a komáromi erőd védője volt. Komáromban a helyőrség zenekarának volt az igazgatója. Emellett a Komáromi Lapok szerkesztőjeként időnként verseivel is megjelent. Az itteni harcok között szerezte lelkesítő művét, a „Fel, fel vitézek a csatára” kezdetű Klapka-indulót. Eredetileg szöveg nélkül, zongorára írta ezt a művet, szöveget évekkel később Thaly Kálmán írt hozzá.

Hogy Erkel későbbi operáinak fogadtatása meg sem közelítette az imént említettekét, annak egyik oka kétségkívül Egressy korai halála.

*Egressy Béni szobra Komáromban.
Kezében lant, oldalán kard, háttérében pedig a líra, a művészetek szimbóluma.*

Egressy ismerte a színpadi hatás titkát, a jelenet- és felvonásépítés művészetét, és változatos zenei formák megteremtésére adott alkalmat a zeneszerzőnek. Azt is tudta, hogy az operában a szöveg csak váz: a lényeg a muzsika. Mégis, a librettónak kell a zenei szerkezet teljes súlyát tartania.

Egressy és Erkel együttműködött másfajta művek színpadra vitelében is. A legszebb Egressy-dalok ugyanis népszínművek dalbetéteiként születtek; ezeknek egy részét Erkel írta át zenekarra. E dalos-táncos népszínművek igen nagy szerepet játszottak a reformkori, színmagyarnak aligha nevezhető Pest magyarításában is.

A Szökött katona című népszínműben, 1843-ban került színpadra Egressy népies hangú Petőfi-dala: Ne menj lányom a tarlóra. Erre a dalra azért is érdemes felfigyelnünk, mert első melódiasora, lényegében változatlanul, bekerült Egressy szintűgy 1843-ban komponált Szózat-zenéjébe. A dal záró sora - „Ki süt nékem lágy kenyeret?” - azonos a nemzeti imádság befejező sorával: „Itt élned, halnod kell.” Ez az egyezés aligha a véletlen műve, hiszen a régi népnyelvben kenyér és élet: egymás szinonimái.

A Szózat keletkezéstörténete különös és egyszerű; a ma embere aligha képzele ilyennek egy nemzeti imádság születését. Bartay András zeneszerző, a Nemzeti Színház igazgatója 1843-ban pályázatot hirdetett a Vörösmarty-versre komponálandó legszebb népmelódia írására. A bírálóbizottságban helyet foglalt maga Vörösmarty is, mellette az akkori Pest-Buda legkiválóbb

két muzsikusa: Erkel Ferenc és Mosonyi Mihály. Egybehangzó ítéletük szerint a pályadíjat, 20 aranyat, Egressy Béni műve nyerte el.

A szabadságharcban aktívan részt vett, a közhonvédből hamar főhadnagy lett. Dembinszky seregében harcolt a kápolnai csatában 1849. február 28-án. Súlyosan megsebesült a lábán, melynek következtében sántasága örökre megmaradt. Felépülve így is részese volt a komáromi harcoknak. A vár védelmében tanúsított magatartása révén érdemelte ki a „Komárom hőse” büszke címet.

A szabadságharc leverése után Ónodon talált menedéket, alighanem ott fejezte be az Erkelnek szánt Bánk bán-opera szöveggönyvét, Katona drámája nyomán. Az opera bemutatóját nem érte már meg. 1851. július 17-én, harminchét évesen hunyt el tüdőbajban. Temetésén Török Pál (1808-1883), a Pesti Református Egyházközség lelkipásztora szolgált. Sírja a Fiumei úti temető művészarcellájában található. Sírkövén a következő epitáfium olvasható:

*„Aki szeretteinek emlékében él, az nem halt meg,
csak távol van; halott csak az, kit elfelejtnek.”*

Sírfelirata pontatlanul idézi Vörösmartyt: „Hazádnak rendületlenül Légy híve ó magyar!”

Kortársa és harcostársa, Sükei Károly Egressy Béni temetésére című versben búcsúzott el tőle:

*„...Szenteljetez majd nevemnek
Egy áldó, meleg sóhaj,
Lelkem ennél itt a földön
Szébb emléket nem óhajt.”*

Életútja rövid volt: mindössze harminchét évig tartott. Ám annál hosszabbnak bizonyult műveinek útja: máig tart, s alkalmasint még jóval tovább. Aligha sejthette, hogy legszebb dallamaira igazi maradandóság vár. Fő művével, a Szózat muzsikájával örökre beírta magát minden magyar ember szívébe. Azok is ismerik, akik a zeneszerző nevét soha nem is hallották.

Július 18.

Megszületett Nyíró József

„Nem igaz, hogy a háborúnak lelke van... Nem igaz, hogy jobbak leszünk általa... Nem igaz, hogy a ma született, ártatlan csecsemőnek is szenvednie kell... Én nem tudom visszaadni a halott apákat, sem a halott férjeket, drága gyermekeket. Nem tudom, nem tudom! (...) De tudom, hogy nem azok fognak győzni, akik egymást öldösik. De tudom, hogy kifosztott, meleg fészek romjaiból új otthon épül. De tudom, hogy a csók erősebb, mint a fegyverek, s egy ölelő karban több élet van, mint amit eddig az összes találmányok és bölcsességek nyújtottak.”

„Mehetünk nyugodtan, mert az én utamnak vége úgysem lesz. Sok kocsi elporlik alattam, de én addig meg nem állhatok, míg az én testem is valamivel magasabbra nem emeli ezt a földet.”

„Nemessé a király tehet valakit, de székellyé csak az Isten!”

„Ha sok a szó, baj, ha kevés, kár.”

„Ha testemet nem is, de legalább lelkemet vidd haza a házsongárdi vagy az udvarhelyi temetőbe, vagy terítsd le az áldott földön, hogy attól is nőjön a fű, szebbüljön a világ.”

„A lejáró élet görnyedtségével hordozzuk koldustarisznyáinkat... mi a világvihartól szétszórt magyarok... a föld legtragikusabb nemzetének árva

gyermekei... hiszen letépett rólunk a sors és az élet úgyszólván minden földi dolgot... a rongyot nem szégyelljük, de nem emlegetjük... minden magyar idekint, külön végzetet hordoz, és saját tragédiájával birkózik... megnyugtató, hogy a lágerek magyar gyermekeinek árnyszerű, sovány, kicsi arcocskáin mosoly van és álmaikban pótolják, mit az élet megtagadott tőlük... Szemükben fény gyúl, mialatt Édesanyjuk a magyar szót csókolja rájuk...”

Nyíró József (Székelyzsombor, 1889. július 18. - Madrid, 1953. október 16.), „a székely apostol”, erdélyi magyar író, katolikus pap, újságíró.

Nyíró József 1889. július 18-án született a történelmi Magyarországon, az Udvarhely vármegyei Székelyzsomboron, régi székely családban. Édesapja, Nyíró Mihály a helyi elemi iskola igazgatója volt. A család az iskola szolgálati lakásában élt. Az ifjú itt végezte el az elemi iskolai tanulmányait. Beteg édesapja 1899-ben nyugdíjba vonult, így kénytelen volt feladni a kántortanítói szolgálati lakást, és családjával beköltözött Székelyudvarhelyre.

Nyíró a székelyudvarhelyi katolikus gimnázium elvégzése után a gyulafehérvári papi szemináriumba került, az itteni évek alatt születtek meg első írásai, tárcái és elbeszélései. 1912-ben a bécsi Pázmáneumban szentelték pappá. Innen Nagyszebenre költözött, ahol hitoktatóként dolgozott az állami gimnáziumban, 1915-től pedig Kide község plébánosa lett. Kitűnően képzett teológus volt, jártas az irodalomban, érdekelték a különféle filozófiák tanításai. És a székely népballadák, népmesék, furfangos anekdoták ismeretében nőtt fel. Az első világháború tapasztalatai, az élmények hatására az összeomló Magyarország problémáit érzékelve csalódott lesz. Hosszú lelki vívódás után, 1919 őszén - amikor Erdély a magyar állami keretből a román állami keretbe kerül - kilépett az egyházi rendből és feleségül vette Bedő Ilonát.

A papi rendből való távozása után, a katolikus egyház kiközösítette. Kidében bérelt malmot és molnárként kereste kenyerét, mellette írással foglalkozott. Íróként ekkortól kezdtek felfigyelni rá: 1920-ban három folyóirat, a Zord Idő, a Napkelet és az Ellenzék novellapályázatát is megnyerte, hamar bekerült az éppen akkor születő erdélyi kisebbségi irodalom sűrűjébe.

Az irodalmi sikereknek köszönhetően felhagyhatott a molnárkodással is: szerkesztőségekben dolgozott, 1923-ban családjával Kolozsvárra költözött, ahol az Újság című lapot szerkesztette, majd a kolozsvári Pásztortűz című irodalmi és közművelődési folyóirat főszerkesztője lett. Paál Árpád és Zágoni István szerkesztő társakkal megalapította az erdélyi irodalmi műhelyt, az Erdélyi Szépmíves Céhet. 1926-ban Tamási Áronnal és Reményik Sándorral

„Nemcsak azt akarja Isten, hogy papok olvassák a Szentírást és a község azoknak a szájokból hallja - hanem azt is akarja, hogy az Ó- és Újtestamentum könyvei minden nemzetségnek nyelvén legyenek és azokat olvassák, hányják-vessék mindenek, szegények, gazdagok, kicsinyek, nagyok, férfiak és asszonyok. Mert az Isten egyaránt minden rendbéli embereket akar üdvözíteni. Azért nemcsak a templomban hallgassátok azt mit mondunk, hanem mikor otthon vagytok is, a Szentírást olvassátok.” (Vizsolyi Biblia előszava)

„...szabad mindennek az Isten házába ajándékot vinni. Egyebek vigyenek aranyat, ezüstöt, drágaköveket. Én azt viszem, az mit vihetek, tudniillik magyar nyelven az egész Bibliát...”

Károlyi Gáspár, „az istenes vén ember” (Nagykároly 1529- Gönc 1591), református lelkipásztor. Nevét legjelentősebb munkája, a Biblia teljes magyar nyelvű fordítása tette halhatatlanná. Nagy jelentőségű, máig ható alkotását kisebb változtatásokkal közel háromszáz kiadásban nyomtatták újra. Hatása az egységes magyar nyelv kialakulására szinte felmérhetetlen. Magyar területen ma is a legnépszerűbb bibliafordítás, javított kiadásával együtt ez a legtöbbször megjelent magyar könyv.

Ifjúkora

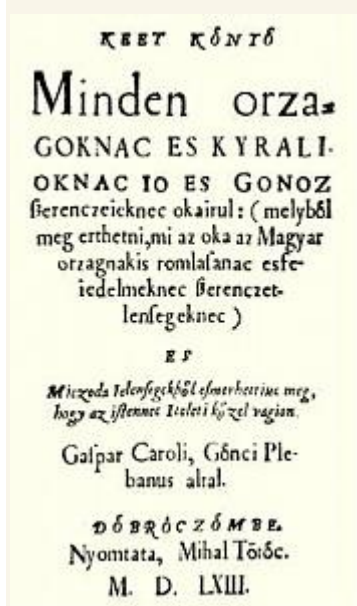
Nagykárolyban (a mai Romániában) mezővárosi polgári családban született. Születésének pontos idejét nem ismerjük. Származásáról kevés adat maradt ránk, de azt tudjuk, hogy a család apai ágon délszláv ősökre tekintett vissza. A törökök elől menekülve valamikor a 15. század folyamán telepedhettek le Erdélyben. Monogramja CRK, amiben a rejtélyes R betű az apai nevére utalhat. Az 1569-es hitvita jegyzőkönyve Radicsnak vagy Radicsicsnak nevezi, de a név lehetett Rados is. Később a kor szokása szerint szülőhelye iránti tisztelete jeléül nevét Károlyira változtatta. Ő maga latinosan Caroliusnak, néha Carolinak vagy Karoliusnak (Casparus Carolius) írta a nevét, viszont a kor kiejtési szabályai szerint Károlyinak mondták. A mai helyesírás kialakulásának magyarázata az alábbi: A XVI. századra a latin betűjelek hozzáigazítása a magyar hangkészlethez még nem fejeződött be. Az írásjelek használata sok bizonytalanságról árulkodik. Károlyi Gáspár szövegeiben teljesen esetleges a k hang c és k jellel való ábrázolása. (Sok-sok történelmi nevünk is utal a hangok jelkeresésének időszakára, például: Széchényi Ferenc vagy fia Széchényi István, vagy a Batthyányi, Dessewffy család stb.) A magyar írásrendszer megteremtésének kezdeti időszakában nem meglepő, hogy Károlyi a ly-nak hangzó betűt l-lel jelölte. A kiejtés alapján ly betű l-ként való rögzülése a Vizsolyi Biblia címlapja alapján történt. Ez viszont annyira

meggyökeresedett, hogy megmaradt akkor is, amikor már közmegegyezés jött létre a ly használatát illetően. Mindenesetre neve mára magyarosított formában írva és kiejtve is Károlyi Gáspár, ahogyan ő maga is mondhatta.

Tanulmányait szülővárosában kezdte. Az iskola magas színvonalát mutatja, hogy a 16. században több nagykárolyi tudós, tanár, prédikátor, lelkész és püspök volt ismert országszerte. 1549-től a brassói gimnáziumban tanult tovább. Itt latin és görög klasszikus szerzők mellett zenét, földrajzot, poétikát, retorikát, logikát, dialektikát és teológiát tanult. Nyilvános vitákat is tartottak, ami jó gyakorlatnak bizonyult a későbbi hitvitákhoz.

Az első biztos adat Károlyi tanulmányairól 1556-ból származik. Ekkor iratkozott be a világnézetét egész életére meghatározó wittenbergi egyetemre. A reformáció szülővárosában, a híres egyetemvárosban a kor elismert oktatói formálták gondolkodását (Johannes Foster, Johannes Bugenhagen, Paul Éber, Philipp Melancton). Az itt töltött évek mély nyomot hagytak benne, meghatározták történelemszemléletét. Itt válhatott a reformáció kálvini irányzatának odaadó hívévé. Különösen Philipp Melancthon, Luther reformátortársa volt rá nagy hatással, aki kedvelte a magyar diákokat. Segítségével a diákok között magyar társaság is működött. Összejöveteleiken vitákat rendeztek, beszédeket tartottak. Károlyi Gáspárral közel egy időben járt a wittenbergi egyetemre későbbi nagyvonalú támogatója, Tállya birtokosa, Mágocsy András is.

A Két könyv

Melanchthon történelmi előadásai ihlették az 1563-ban Debrecenben megjelent egyetlen önálló munkájának megírását. A mű igen hosszú címe: „Két könyv minden országoknak és királyoknak jó és gonosz szerencséjének okairul, melyből megérthetni, mi az oka az Magyarországnak is romlásának és fejedelmek szerencsétlenségének, és micsoda jelenségekből esmerhetjük meg, hogy az Istennek ítéleti közel vagyom". A Két könyv a reformáció történelemszemléletének bemutatása, tulajdonképpen élete fő művének előfutára.

A terjedelmesebb első könyv egy nagyobb lélegzetű prédikáció. Arra a kérdésre keresi a választ: „mi az oka annak, hogy a pogány törökök, jó városainkat, várainkat elvették és elrontották, hogy országunkat szabadon rabolják"? Magyarország történetét bibliai alapon, protestáns szemlélettel értelmezte. Az ország hanyatlásának okait keresve más írókhoz hasonlóan arra a megállapításra jutott, hogy a török csapás büntetés a magyarok vétkeiért. Ezért ha azt akarjuk, hogy az ország ismét a miénk legyen, mindenki hagyja el a bálványimádást (azaz a római egyházat), valamint sok vétkét, és térjen vissza teljes szívéből Istenhez.

A második könyvben Károlyi az Isten „ítéletinek közel való voltát" hirdeti. Számolgatja az utolsó ítélet eljövételének időpontját, és megfogalmazza, hogy „mi módon kell készítenünk magunkat az ítélet napjára": a szüntelen vigyázás mellett vessük le a sorrendbéli bűnöket és adjunk helyet a Szentlélek Istennek szívünkben.

A patrónusának, Dobó Domokosnak, az egri várvédő öccsének ajánlott mű szövegének több mint fele szabadon fordított bibliai idézet, melyek stílusa felülmúlja a későbbi bibliafordítás színvonalát, hiszen az író itt nem kötötte a feltétlen pontosság: gondolatait hömpölygő, hibátlan magyarsággal, a rá jellemző szófordulatokkal fejezi ki. Bizonyítja, hogy lelkében és fejében már a fordítás elkészülte előtt évtizedekkel készült a nagy feladatra.

Tollal és Bibliával

Egyetlen ismert példánya a Magyar Nemzeti Múzeumban található.

Július 21.

A nándorfehérvári diadal

A nándorfehérvári diadal egy ismeretlen XIX. századi festő alkotásán

A nándorfehérvári diadal a magyar-török háborúk egyik jelentős eseménye. 1456. július 4-21 között a keresztények (magyarok és szerbek) Szilágyi Mihály vezetésével hősiességen védték Nándorfehérvár (a mai Belgrád) várát II. Mehmed török szultán több mint tízszeres túlerőben levő ostromló seregével szemben, majd július 22-én Hunyadi János vezetésével a vár melletti csatában legyőzték a törököket. Az eseményt nemzetközi jelentőségére és hosszú távú következményeire tekintettel a magyar hadtörténelem az egyik legjelentősebb magyar győzelemként tartja számon. A győzelem mintegy hetven évre megállította a törökök további európai terjeszkedését és Magyarország meghódítására irányuló próbálkozását.

Előzmények

A 14. és 15. században az Oszmán Birodalom rendkívüli gyorsasággal terjeszkedett. Fokozva az Európára nehezedő veszélyt 1451-ben a fiatal, mindössze 19 éves II. Mehmed szultán személyében becsvágyó és tehetséges uralkodó került az élére. Uralkodása második évében Bizánc elfoglalásával méltó fővárost adott birodalmának. Hadserege szervezettségét és harcértékét tekintve a kor európai hadseregei fölött állt.

E tekintélyes erő birtokában II. Mehmed a bizánci császárok utódának tekintette magát, és birodalmát Európa és Ázsia legnagyobb hatalmává kívánta fejleszteni. Az ifjú uralkodó felvette a Hódító melléknevet,

egyértelműen jelezve politikai ambícióit. Ekkor úgy tűnt, az Oszmán Birodalom terjeszkedésének semmi sem szabhat gátat. Nem volt kétséges, hogy a „hódító” rövid időn belül teljes haderejét a keresztény Nyugat ellen indítja.

Az európai terjeszkedés első lépéseként 1454-ben megszállta a Szerb Királyság nagy részét, és birtokba vette az ottani gazdag ezüstbányákat. Az európai közhangulatot ekkor a teljes kétségbeesés jellemezte. Általános meggyőződés volt, hogy a török áradatot csak egy általános európai erőkoncentráció képes feltartóztatni. Ennek érdekében V. Miklós pápa, majd utóda III. Callixtus pápa keresztes hadjáratot igyekezett előkészíteni, kevés sikerrel. Nikápoly után, ahol a keresztes lovagsereg döntő vereséget szenvedett, az ez irányú kísérletek kudarcra voltak ítélve.

Nándorfehérvár, „Magyarország kulcsa”

Nándorfehérvár kulcsszerepe földrajzi helyzetéből adódott. A korabeli hadseregek felvonulásakor a legnagyobb problémát az ivóvízellátás, illetve az élelem- és hadianyag-utánpótlás jelentette. Mindezekre a kézenfekvő megoldást a folyó vizek jelentették, ezért a támadó csapatok igyekeztek valamilyen folyóvíz közelében maradni.

Egy Magyarország felé támadó, nagyszámú embert és állatot felvonultató török hadsereg számára ezért szinte csak a Duna irányában történő támadás jöhetett szóba. Nándorfehérvár elfoglalása jóval több előnnyel kecsegtetett, mint mondjuk egy erdélyi betörés. Várát megkerülni sem lehetett, mert egyrészt ezzel a török hadsereg elesett volna a vízi szállítás lehetőségétől, másrészt a várba beszállásolható többezres védősereg állandó fenyegetést jelentett volna a török csapatok hátában.

Végső soron Nándorfehérvár nélkül a szultán kockáztatta volna hadjárata sikerét, hiszen a folyó lezárásával seregét könnyűszerrel kiéheztették volna. Nem véletlen, hogy az 1521-es, sikeres török ostrom később a magyar védelmi vonalak összeomlását eredményezte. A Nándorfehérvárban rejlő lehetőségekkel II. Mehmed is tisztában volt, ezért 1456. július 4-én ostrom alá vette a Száva és Duna találkozásánál fekvő várost.

A kulcsfontosságú helyen fekvő erősség megvédésének szükségessége nyilvánvaló volt mind a magyar, mind más európai vezetők számára, ám a hazai és a nemzetközi viszonyok kuszasága azt eredményezte, hogy erőiket nem tudták megfelelően koncentrálni. Sem az V. Miklós, majd utóda, III. Callixtus pápa által hirdetett keresztes hadjárat, sem a magyar főurak, illetve

más keresztény uralkodók által ígért segítség nem állt készen az ostrom idejére. Látszólag minden európai állam megmozdult, de az ígért segítségből csak nagyon kevés valósult meg. A kereszties eszmét ismét érvénytelenítette a szűk államérdek. A birodalmi gyűléseken megszavazott pénzt nem tudták összeszedni, a kereszties hadak szervezése lassan haladt, nagy részük csak az ostrom után érkezett meg, VII. Károly francia király még a kereszties bulla kihirdetését is megtagadta, és végül a befolyt török tizedet is az Anglia elleni háborúra fordította.

Egyedül a Kapisztrán János (Giovanni di Capistrano) által vezetett kereszties sereg érkezett a csata érdemi részét tekintve időben. De fegyverzetbeni és kiképzésbeli hiányosságaik miatt inkább tekinthetjük őket kiképzetlen, de lelkes önkénteseknek, mint komoly fegyveres erőnek. Így valójában Szilágyi Mihály várkapitánynak és sógorának, Hunyadi Jánosnak kellett szembenéznie a várható török támadással. Szilágyi Mihály körülbelül 7000 főnyi várőrségére számíthatott, a Szegeden táborozó Hunyadi pedig hivatali és magánbirtokai erőforrásait felhasználva ehhez újabb 12 000 katonát tudott hozzátenni. A török had létszámát a korabeli szemtanúk legalább százötvenezresre becsülték, és ha ez az új kutatások szerint túlzó is, Hunyadinak és Szilágyinak a legóvatosabb becslések szerint is többszörös túlerővel kellett szembenéznie.

Július 27.

Megszületett Eötvös Loránd

Eötvös Loránd 1889-es portréja Morelli Gusztáv metszetén

„Csak az az igazi tudomány, amely világra szól, s ezért, ha igazi tudósok és - amint kell - jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlóját olyan magasra kell emelnünk, hogy azt határainkon túl is meglássák, és megadhassák neki az illő tiszteletet. Ez a mi eszményképünk.” „Tanuljunk egymástól, hogy minél jobban taníthassunk.”

„Az igazi természettudós (...) örömet talál magában a kutatásban s azokban az eredményekben, melyeket az emberiség anyagi jólétének előmozdítására értékesít.”

„Múlékony életünkben arra törekszünk, hogy valami maradandót alkossunk.”

„Változatlanul és mozdulatlanul semmi sem marad ezen a világon.”

Vásárosnaményi báró Eötvös Loránd Ágoston (Buda, Svábhegy, 1848. július 27. - Budapest, Józsefváros, 1919. április 8.) magyar fizikus. Egyetemi tanár, vallás- és közoktatási miniszter, akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke 1889-től 1905-ig, a Matematikai és Fizikai Társulat alapító elnöke, hegymászó.

Az Eötvös család címere

Eötvös Loránd, a torziós inga egyik feltalálója és tökéletesítője 1848. július 27-én, a magyar forradalom és szabadságharc évében Budán, a Svábhegyen látta meg a napvilágot. Atyja, [báró Eötvös József](#), elszegényedett arisztokrata család sarja, aki mint író és nagytekintélyű politikus a reformmozgalom egyik irányítója és élharcosa volt. Édesanyja barkóczi Rosty Ágnes (1825-1913), keresztszülei [Trefort Ágoston](#) és Rosty Ilona.

Július 29.

Elhunyt Szent László király

„erős volt a keze, tetszetős a külseje, s miként az oroszlánnak, hatalmas lába-keze, óriási a termete, a többi ember közül vállal kimagaslott: így árasztotta el az adományok teljessége, s ez már testileg is méltóvá nyilvánította a királyi koronára. Ám mikor látta, hogy kitüntető javakkal dicsekedhet, nem fuvalkodott fel gőgjében, nem foglalta el mások jogait ármányosan vagy erőszakkal, hanem a kapott jótéteményekért köteles hálát adva annak, aki megelőző érdemek nélkül szokta osztogatni a javakat, valahányat észrevett magában, Isten tiszteletének szentelte. “

*„... „erős karja, hívő szelíd lelke
A magyart erősre és nagyra nevelte.”*

*„Te arcul teljes, szép piros voltál.
Tekintetedben embereknél kedvesb,
Beszédedben ékes, karodban erős,
Lám mindent te ejtesz, ki tevéled küzdik.*

*Tagodban ékes, termetedben díszes,
Válladtul fogva mindeneknél magasb,
Csak szépséged császárságra méltó,
Hogy szent korona téged méltán illet.*

*Testedben tiszta, lelkedben fényes,
Szívedben bátor, miként vad oroszlán,
Azért neveztek bátor Lászlónak,
Mikoron méglen ifjúdad volnál."
(középkori ének)*

*„Ó, mily boldog s milyen ékes,
szent nevével fényességes
Várad híres temploma!”*

Szent István halála után az uralkodása alatt kemény kézzel megteremtett egységes állam a megosztottság, a hatalmi harc állapotába került. Ebben a magyar földön zűrzavaros időben, 1046. június 27-én lengyel földön született a későbbi Szent László király, a magyar néphagyomány és népemlékezet szerint Mátyás király mellett nemzetünk legkedvesebb uralkodója.

László még a Vazultól származó hercegek száműzetése idején született, a későbbi I. Béla magyar király és Richeza lengyel hercegnő második gyermekeként. Az otthoni hatalmi harcok veszélyeitől védve a magyar édesapa felesége hazájában szigorú keresztényi szellemben, biztonságban nevelhette fiait. László atyjának vitéségét, anyjának a vallásos lelkiületét köszönhette, melyek állandó tulajdonságai maradtak élete végéig. A leírások alapján magas, erős alkatú ember tehetséges katona hírében állt. Jártas volt a harcban, a katonai ügyekben, ám vallásossága és hite is kimagasló volt. Halála után közvetlenül kialakult kultusza. Igen hamar példaképpé vált. Számos legenda őrizi hősi erényeit. Közülük több a kortárs krónikások tollából származik, így bizonyos túlzó voltak ellenére is mindenképpen hordoznak valóságelemeket.

*Székely Bertalan: Szent László átkel a Dráván
(Pécsi Székesegyház Mária-kápolna)*

Családja csak András trónra lépése után két esztendővel, 1048-ban tért haza Magyarországra. László fiatalkora apja és annak testvére hatalmi harcainak jegyében telt. Apja halála után testvérevel, Gézával együtt Lengyelországba menekült, majd II. Boleszláv király segítségével visszatértek és megegyeztek a trónt birtokló Salamonnal. Géza és László a kompromisszum eredményeként dukátust - az ország területének egyharmadát - kapott a fiatal királytól. László kétszer házasodott: az elsőből egy leánya született, aki később Jaroszláv orosz herceg hitvese lett. Második felesége Sváb Rudolf német ellenkirály lánya, Adelhaid volt. Ebből a frigyből született [Piroska](#), aki Komnénosz János bizánci császár neje lett, majd az orthodox egyházakban Eirené néven szentként tisztelnek.

A két testvér számos alkalommal nyújtott segítséget Salamon királynak háborúi során. László számtalan csata győztes hőse, sikeresen harcolt IV. Henrik német császár ellen is. Az 1068-as kerlési, vagy más néven cserhalmi ütközetben jeleskedett először, amikor a betörő fekete kunokat sikeresen kiverte az országból. Ekkor született a legenda László és a kun vitéz párviadaláról is, melyben a menekülő kun vezértől László még az elrabolt magyar leányt is visszaszerezte. Ez a hőstette még életében nagy dicsfényvel övezte őt.

Salamon király tanácsadói befolyására a testvérek ellen fordult. Többször is életükre tört, ami újabb belharcokhoz vezetett. László bátyja mellé állt a trónért vívott küzdelemben és az 1074-es győztes mogyoródi csatában döntő szerepet vállalt. A csata után Salamon elmenekült, Géza átvehette a hatalmat. Rövid, hároméves uralmának halála vetett véget. Az ország főnemesei VII. Gergely pápa javaslatára 1077-ben Lászlót, a megvakított Vászoly unokáját koronázták Magyarország királyává. A kortársai által „Elegantissimus rex” jelzővel illetett László rátermettsége alapján lett Magyarország királya, bár még élt a IV. Henrik német-római császár pártfogását élvező Salamon.

A több évtizedes hatalmi harcok után rá várt a tekintélyt és erőt kívánó nehéz feladat, az ország egységének helyreállítása. Az országot védő harcokban László már hercegeként kitűnt mindenki fölé magasodó természetével, lovagiasságával és vitézi cselekedeteivel. Királyként sem volt más. Első volt a csatában, első volt a gyengébbek segítésében. Okos fejjel, keresztényi megbocsátással és népét szerető szívvel kormányozta az országot. A legkeményebb csatában is nemes lelkű maradt, akiről egyszerre mondták, hogy „lovagkirály” és hogy „szent”. A kiváló katonai erényei mellett még az idegen források is elismerően írtak László erkölcsösségéről, erényességéről

és mély vallásosságáról. 18 éves országlása során kiemelkedőt alkotott a törvényhozás, az egyházszerzés és a hadászat terén is.

Az ő korában teljesedett ki és szilárdult meg a Szent Korona tan. A néphit szerint Szent László fejére maga a Szűzanya tette a Szent Koronát. A néphagyomány Boldogasszony lovagjának, vagy „Szűz Mária választott vitézének” nevezi. Lovagias viselkedésével olyan népszerűséget szerzett, hogy már életében legendák születtek róla.

Szent István nyomdokain haladva megszilárdította az ország rendjét. István királyt annak ellenére tartotta példaképének, hogy nagyapját, Vazult az ő uralkodása alatt vakították meg. István 1083-as szentté avatásával teljes mértékben elismerte nagy elődje tetteit, eszmeiségét. Művészi alkotásokon előszeretettel ábrázolják Szent István, és Szent Imre társaságában. Uralkodói nagysága, nemes és lovagias szellemisége eredményezte, hogy Dalmácia, Horvátország és Szlovénia önként kérte magát a soknemzetiségű Magyarország Szent Koronájának védelme alá. Nem értett egyet VII. Gergely egyházi reformjaival és annak világi főségét hirdető ideológiájával. A pápát tiszteletben tartva elismerte hitbéli hatalmát, de függetlenségét elődjéhez hasonlóan ő is megőrizte. A pápaság mellé állt a kibontakozó investitúraharcban, miközben Henrik ellenlábásának, Rudolf trónkövetelőnek a lányát, Adelhaidot vette feleségül. A hercegnőtől később három leánygyermek született, akik közül egyedül II. János bizánci császár későbbi feleségét - a Bizáncban szentté avatott - [link url="/szentek/szentpiroska" text="Piroska hercegnőt"} ismerjük név szerint.

László király vizet fakaszt

Kemény kézzel szilárdította meg a legyengült államot. Megakadályozta, hogy országa pápai vagy német-római hűbéres legyen, biztosította a független magyar állami létet. Útját állta a német terjeszkedésnek, megvédte országát

a keleti népek pusztításától. Minden időkre példaképévé vált az erényekben dús és a tetteiben évszázadokra előre cselekedni tudó ország-vezetőnek.

Uralkodása során három törvénykönyvet is megalkotott, melyek egyrészt a keresztény vallás helyzetének megszilárdítására, másrészt a tulajdon védelmére törekedtek. Szent László legendásan szigorú törvényei híven mutatják be a 11. század végi magyar társadalom helyzetét. Az anyagi szempontok szerinti rétegződés már lassan végbement, a magántulajdon tisztelete rendkívül fontossá vált. A tulajdon elleni bűncselekmények nagyobb súllyal estek latba, mint mondjuk a nemi erőszak vagy akár a gyilkosság. Drákói szigorral büntették a lopást: a tetten ért tolvajra akasztás várt. Kisebb tételek eltulajdonításáért, mint egy liba, vagy egy tyúk értéke is csonkítás, az orr, a fül vagy a kéz levágása járt. Még a templomba menekülő bűnös is szeme világával fizetett tettéért.

*Szent László Herma
Győr - Nagybaldogasszony Székesegyház*

E szigor oka vélhetően az esetek gyakoriságában rejlett. Kálmán későbbi, enyhébb törvényei arra utalnak, hogy a szent király kemény fellépése eredményre vezetett. László törvényeiből azt is láthatjuk, hogy az ősi vallás elemei a nép körében még erősen éltek, hiszen az 1092-es szabolcsi zsinaton hozott híres törvény, mely megtiltotta a kutaknál, fáknál történő áldozatokat, szükségtelen lett volna. Róma elvárásával szemben, magyar szokás szerint engedélyezte a papok házasságát. Az egyházat érintő törvények emellett szabályozták a tized szedését, rendelkeztek a külföldről érkező klerikusokról, az ünnepekről, valamint a zsidók és az iszlám hitűek - az ún. böszörmények - helyzetéről is.

Szent László uralkodása során egyszerre lépett fel a keresztény hit és a szuverén Magyarország védelmezőjeként: a görögkeleti egyház pozícióinak visszaszorítására megalapította a zágrábi püspökséget, a kalocsai érsekség központját pedig Bácsba helyezte át. Uralkodása idején tudott csak elterjedni a káptalani és a főesperesi szervezet is. Adományaival buzgón segítette a templomokat. Több apátság és püspökség alapítása fűződik a nevéhez, közülük leghíresebb a Szent Jobb őrzésére és tiszteletére a Berettyó mentén épített Szentjobb kolostor, valamint a somogyvári Szent Egyed-apátság voltak. Kettős - nemzeti és vallási - célt szolgált az 1083-as szentavatási procedúra is, mely során László I. István mellett Imre herceget, Gellért püspököt, és a zobor-hegyi remetéket, Andrást és Benedeket is kanonizáltatta. Nagyon tudatosan kiválasztott a szentté avatottak személye, hiszen volt közöttük remete, remete-mártír, püspök (aki szintén mártírhalált halt) és uralkodó is, vagyis felölelték a teljes korabeli szenttípus-palettát.

Máig vita zajlik arról, hogy Róma hozzájárult-e a szentté avatásokhoz, melyekkel a király egyfelől népe vallásos érzését akarta növelni, másfelől pedig jelezni akarta az ország hűbéri alávetésére törekvő császárnak, hogy Magyarország - szentjei révén is - önálló tagja a keresztény Európa családjának. Ugyanezt sugallja egyébként a László korában megírt nagyobbik István-legenda is, mely a koronaküldés történetét úgy meséli el, hogy azzal egyszerre gátolja meg a császárság és a pápaság hatalmi ambícióit.

Ragyogó híre nem maradt az országhatárain belül. Korának elismerten legkiemelkedőbb uralkodójának a német fejedelmek még a császárságot is felkínálták, de ő elhárította magától a felkérést. Neve komolyan felmerült a készülődő I. kereszties hadjárat egyik lehetséges vezéréként, amit csak halála hiúsított meg.

László uralkodása páratlan teljesítménye ellenére mindössze 18 esztendeig tartott, és még ötvenedik életéve előtt, 1095-ben véget ért. 1095. július 29-én halt meg Nyitrán. Először az általa felszentelt somogyvári Szent Egyed bencés monostorban temették el, majd Nagyváradon helyezték örök nyugalomra az általa alapított székesegyházban.

A legenda szerint végső temetkezési helyére igen kalandos körülmények között került. Végredelele szerint Nagyváradon kívánta eltemettetni magát. Emberei azonban féltek, hogy a nagy melegben oszlásnak indul a király holtteste, ezért vonakodtak Váradra szállítani. Úgy döntöttek, inkább Somogyváron temetik el. Miközben az urak még a nagy király halála iránti bánatukban a tort tartották, a király holtteste az udvaron egy szekéren nyugodott. Egyszer csak a négy ökör szép lassan elindult Szent László

holttestével. Négy álló napig ballagtak az ökrök és a holttest oly romlatlan maradt Váradig, mint volt kezdetben.

Holtteste valóban ép maradt, egyesek szerint évszázadokig, ezért is vált a Szent László-templom már a legkorábbi időktől búcsújáró helyé. Csodák egész sora kapcsolódott a királyi sírbolthoz. Itt évszázadokon keresztül töretlen volt kultusza, nemcsak gyógyulni vágyók jöttek ide, de sokan vitás ügyeiket is a szent sírjánál intézték el, illetve itt tettek többen is fogadalmi esküt. Sírja csodatévő zarándokhely lett, mondák és legendák fonták be már életében is legendássá nőtt alakját. Vakoknak látását, süketeknek hallását, némáknak beszédét, sántáknak járását adta vissza a Jóisten Szent László király sírjánál.

Egy középkori himnusz Szent Lászlót „Csillagok közt fényességes csillagnak” dicséri. 1192-ben III. Béla dicső múltunk legfénylőbb csillagát, az országot minden helyzetben megoltalmazó szent királyt, a magyar uralkodói eszmény egyik legtökéletesebb megtestesítőjét, a kereszténység következetes védelmezőjét és terjesztőjét szentté avatta. Erekyéinek hermát készítettett, melynek utódja ma Győrben található meg.

III. Celesztin pápa két bíborost küldött, hogy Szent László király nagyváradi sírjánál történt csodákat felülvizsgálják. Miután több csodás gyógyulás szemtanúi lehettek, egy égi jel végképp meggyőzte az olasz „csodaszakértőket”. 1192. június 27-én, déltájban a nagyváradi székesegyház fölött, tündöklő fényes csillag jelent meg. A csillag két órán át tündökölt vörös fényel Szent László király sírja felett. Szent László napját a szokástól eltérően azóta nem fényé válásának, égi születésnapjának évfordulóján tartjuk, hanem június 27-én, a nagyváradi csillagjelenés napján.

Tisztelt Nemzetes Hölgyek Urak! Bízom abban, hogy a mostani számunkban is találtok érdeklődéseket felkeltő morzsákat. Jó időtöltést, Áldásos nyarat kívánok mindannyiótoknak!

vitéz Balog Barna törzskapitány